

OTDK-dolgozat

2023.

**BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR**

VISEGRÁD: VENERUNT, VIDERUNT, VINCERE

VISEGRÁD: JÖTTEK, LÁTTAK, GYŐZNEK

VISEGRÁD: THEY CAME, THEY SAW, THEY CONQUER

Tory Eszter

Konzulens: Dr. Ferkelt Balázs

Kézirat lezárásának dátuma: 2021. november 08.

Tartalomjegyzék

TÁBLÁZATJEGYZÉK.....	4
ÁBRAJEGYZÉK	5
BEVEZETÉS	1
KUTATÁSI MÓDSZERTAN	1
1. A VISEGRÁDI EGYÜTTMŰKÖDÉS TÖRTÉNETE ÉS AZ ORSZÁGOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOK FEJLŐDÉSE A TÖRTÉNELEM SORÁN.....	2
2. A V4 MEGÍTÉLÉSE KÍVÜLRŐL, EGY GAZDASÁGI TÉRKÉNT FOLYTATOTT KERESKEDELME.....	9
2.1. Általános áttekintés	9
2.2. Lengyelország	14
2.3. Csehország.....	17
2.4. Szlovákia	19
2.5. Magyarország	21
3. A VISEGRÁDI NÉGYEK EGYMÁSSAL FOLYTATOTT KERESKEDELME, KÖZÖS GAZDASÁGI LÉPÉSEI.....	23
3.1. A magyar-lengyel termékkereskedelem	28
3.2. A magyar-cseh termékkereskedelem	29
3.3. A szlovák-magyar termékkereskedelem	30
3.4. A szlovák-lengyel termékkereskedelem	31
3.5. A lengyel-cseh termékkereskedelem.....	32
3.6. A cseh-szlovák termékkereskedelem.....	33
ÖSSZEGZÉS-KÖVETKEZTETÉS	34
1. Visegrád: Venerunt.....	34
2. Visegrád: Viderunt.....	34
3. Visegrád: Vincere	34
Irodalomjegyzék.....	36
Könyvek, tanulmányok.....	36
Internetes források.....	37

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: Európa és a Visegrádi országok népessége a 14. században	3
2. táblázat: A kelet-közép-európai országok (Csehország, Magyarország, Lengyelország, Szlovákia és Románia) exportjának és importjának viszonylati megoszlása 1980, 1989–2001 (százalékos részesedés a teljes forgalomból)	7
3. táblázat: A V4 országok az Európai Unió fényében	9
4. táblázat: Az autóipar általános mutatói	13
5. táblázat: Bizalmi értékek a visegrádi országok között	24
6. táblázat: Export ranglista a visegrádi országok között	24
7. táblázat: A visegrádi országok legfontosabb export-partnerei	24
8. táblázat: Import ranglista a visegrádi országok között	25
9. táblázat: A visegrádi országok legfontosabb import-partnerei 2020-ban	25
10. táblázat: A V4 országok gazdasági összehasonlítása	27

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A GDP éves változása 2009-től 2021-ig az Európai Unióban és a V4 országokban. 11	
2. ábra: Az egy főre jutó (vásárlóerő-paritáson számított) GDP változása a visegrádi országokban.....	12
3. ábra: Lengyelország Európai Unión belüli és kívüli kereskedelme 2010-től 2020-ig	14
4. ábra: Lengyelország kereskedelmi hozzájárulása az Európai Unió kereskedelméhez 2010-től 2020-ig	15
5. ábra: Csehország Európai Unión belüli és kívüli kereskedelme 2010-től 2020-ig	17
6. ábra: Csehország hozzájárulása az Európai Unió kereskedelméhez	18
7. ábra: Szlovákia Európai Unión belüli és kívüli kereskedelme 2010-től 2020-ig.....	19
8. ábra: Szlovákia hozzájárulása az Európai Unió kereskedelméhez.....	20
9. ábra: Magyarország Európai Unión belüli és kívüli kereskedelme 2010-től 2020-ig.....	21
10. ábra: Magyarország hozzájárulása az Európai Unió kereskedelméhez.....	22
12. ábra: A Magyarország és Lengyelország közötti termékkereskedelem (millió euróban) .	28
13. ábra: A Magyarország és Csehország közötti termékkereskedelem (millió euróban)	29
14. ábra: A Szlovákia és Magyarország közötti termékkereskedelem (millió euróban).....	30
15. ábra: A Lengyelország és Szlovákia közötti termékkereskedelem (millió euróban)	31
16. ábra: A Lengyelország és Csehország közötti termékkereskedelem (millió euróban)	32
17. ábra: A Csehország és Szlovákia közötti termékkereskedelem (millió euróban)	33

BEVEZETÉS

A Visegrádi Együttműködés immár 686 éves. 1335-ben, a visegrádi királytalálkozó során meghatározó gazdasági szövetség jött létre Európán belül. Bár a történelem nem kímélte a régiót, Lengyelország, Magyarország és Csehszlovákia több évszázaddal később, 1991-ben, megújította a szövetséget és ezzel létrehozta a ma is fennálló Visegrádi Együttműködést. Az elsődleges célja a három, majd később négy országnak az euroatlanti integráció volt, mely 2004-ben teljesült. Az Együttműködés azonban elsődleges céljának elérése után is fennmaradt. A négy országot összekötő földrajzi közelség, hasonló gazdasági helyzet és közös történelmi múlt egy szoros, gyümölcsöző együttműködést eredményezett a tagországok között. Jelenleg, a négy ország egy gazdasági térként Európában az 5., míg a világban a 12. legnagyobb gazdaság (Harper, 2019). Jelen erejük mellett, a tagországok gyorsan növekednek, fejlődnek és évről-évre közelítik a nyugat-európai országok gazdasági fejlettségét.

Dolgozatom célja a Visegrádi Együttműködés tagországokra való pozitív hatásának a bemutatása. Emellett, a térség jelentőségének a növekedésére is szeretnék rámutatni. Az Együttműködést formáló történelmi korszakok és döntések összefoglalóját követően a Visegrádi Együttműködés egy gazdasági térként való jelentőségét fogom bemutatni. Végül az egymás közötti gazdasági kapcsolatokat és jövőbeli tendenciákat elemzem majd.

KUTATÁSI MÓDSZERTAN

Dolgozatom célja két hipotézis bebizonyítása. Az első szerint *a gazdasági együttműködés mértéke növekszik a Visegrádi Együttműködés tagországai között*. Ezen állítás bizonyítására az Eurostat által közzétett 2000 és 2020 közötti export és import értékeket vizsgáltam tagország és tagország között. A tendenciákat figyeltem, illetve a lehetséges okokat kerestem a kiugró adatokra. Emellett, az egymás közötti gazdasági kapcsolatok elősegítését, mélyítését szolgáló intézmények és kezdeményezések számát is figyelembe vettem a konklúzió megtalálásához.

A második hipotézis szerint *a Visegrádi Együttműködés által alkotott térség jelentősége növekszik európai- és világszinten is*. A hipotézis bizonyításához szintén az Eurostat oldalán található gazdasági mutatókat és adatokat elemeztem. A reál GDP növekedés mértékét figyeltem a régióban, az európai uniós adatok viszonylatában, illetve a térség kereskedelmi hozzájárulását és változásának tendenciáit elemeztem szintén uniós viszonylatban. Emellett, figyelmet fordítottam a legfontosabb iparágak várható tendenciáira a különböző országokban. Az Eurostat adatait táblázatok és grafikonok formájában jelenítettem meg a dolgozatomban, a könnyebb átláthatóság érdekében.

1. A VISEGRÁDI EGYÜTTMŰKÖDÉS TÖRTÉNETE ÉS AZ ORSZÁGOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOK FEJLŐDÉSE A TÖRTÉNELEM SORÁN

A Visegrádi Együttműködés hosszú történelmi múltra tekint vissza. A négy ország szoros kapcsolatának egyik pillére a közös történelmi múlt, ezért fontos a múltban létrejött együttműködések, illetve az egymás közötti kapcsolataik elemzése.

Az először három országot összekötő Visegrádi találkozó Európa egyik legmeghatározóbb diplomáciai eseménye volt a 14. században. 1335-ben, Nagy Kázmér lengyel, Károly Róbert magyar és Luxemburgi János cseh király közös gazdasági és politikai célokkal gyűlt össze a visegrádi várban.

A 14. század elején mind a három országban bizonytalan volt a királyi hatalom: Csehországban és Magyarországon kihaltak az addig hatalmon lévő uralkodóházak, Lengyelországból pedig egy messzebbi ágról származó uralkodó: Lokietek Ulászló került a hatalomra. Mindhárom trónra kerülő király elsődleges feladata volt a részfejedelemségek egyesítése az országon belül és a belső rend megszilárdítása. Az 1320-ban hatalomra kerülő Lokietek Ulászló, Lengyelország egyesítésének céljával, felborította a közép-európai békét és többek között háborút indított Szilézia területéért Luxemburgi János ellen. Elsősorban a cseh uralkodóval folytatott háborúzás miatt nyitott Károly Róbert magyar király felé, akihez 1320-ban lányát is feleségül adta. A magyar uralkodó 1327-ben Ulászló segítségére sietett, mire válaszul Luxemburgi János szövetséget kötött a Német Lovagrenddel. Az 1329 és 1332 között tartó folyamatos háborúzásnak Károly Róbert osztrák hercegekkel való békülése, illetve szövetsége vetett véget: Luxemburgi János kénytelen volt visszavonulni. A háborúkat követően, Károly Róbert igyekezett a lengyel és cseh királyok békítésére és a közép-európai béke megszilárdítására. (Tulok, 2018) (Rácz, 2013)

A találkozó célja 1335-ben tehát egy elsősorban politikai és kereskedelmi szövetség létrehozása volt és ezáltal a béke megteremtése a közép-európai régióban. A találkozó során, a politikai szövetség megpecsételéseként Károly Róbert külön szövetséget ajánlott Luxemburgi Károlynak, miszerint akármelyik ország ellen szövetségre lép a cseh uralkodóval, kivéve Nagy Kázmér lengyel és Róbert szicíliai királyt. Emellett rögzítették Magyarország hadba lépését a csehek oldalán a Karintiaért folyó harcban és az osztrák hercegek (Habsburg II. Albert és Ottó) elleni közös fellépést. A kereskedelmi szövetség létrejöttéeként pedig mind a három országon átfutó új kereskedelmi utakat jelöltek ki, illetve Budát és Brünnt árumegállító joggal ruházták fel Bécshez hasonlóan.

Az 1335-ös Visegrádi királytalálkozó jelentőségét mutatja, hogy a szövetség megkötése után megszilárdult a rend a közép-európai régióban. Kereskedelmi adatok nem szerepelnek a korabeli forrásokban, azonban feltételezhető, hogy a három ország közötti kereskedelem fellendült. A visegrádi országok Bécset kikerülő, „saját” kereskedelmi útja új külkereskedelmi lehetőségeket nyitott meg a három ország piacainak.

Európai viszonylatban a visegrádi országok már 1335-ban 10%-át tették ki az összeurópai népességnek. Az adatok, bár nem évre pontosak, megközelítőleg jól mutatják a régió jelentőségét és nagyságát már a 14. században is.

1335	Európa	Csehország	Magyarország	Lengyelország	Összesített	Európa %-ában
Népesség (millió fő)	70,7	3,0	2,3	1,9	7,2	10,2%

1. táblázat: Európa és a Visegrádi országok népessége a 14. században
Forrás: (Wikipedia, nd)

A három szövetséget kötő ország a visegrádi királytalálkozót követő évszázadban virágkorát élte és Európa szinten is meghatározó volt gazdaságuk, illetve királyaik politikai döntései. Luxemburgi Károly és Vencel cseh, illetve Luxemburgi Zsigmond cseh és magyar királyok német-római császárként is uralkodtak. A 14. században Európán végig söprő pestisjárvány, a fekete halál, a visegrádi országokat nem érintette olyan mértékben, mint Nyugat-Európát. A közép-európai államok erősen centralizáltak voltak, míg a nyugati birodalmak (például Franciaország vagy Itália) sok hercegségből, fejedelemségből álltak össze, melyek gazdasági összekötöttsége jobb táptalajt biztosított a járvány terjedéséhez. Végül Magyarország fénykorának Hunyadi Mátyás halála vetett véget 1490-ben, az utána kitörő belső viszályok, illetve a török megszállás meggyengítette az országot. Lengyelországot 1772-ben az országon belüli viaskodás három részre osztotta és 1918-ig megszüntette az addig független ország létezését. Bár Közép-Európa a visegrádi királytalálkozó idején erős és centralizált országokból állt, egy-két évszázaddal később több száz évre idegen befolyás és irányítottság alá került. (Kőrösi, 2010) (Fedele, 2020)

Az első világháború területi átrendeződéssel járt a közép-európai régióban. Magyarország, a trianoni béke során, elvesztette területeinek kétharmadát – egyben a mai Szlovákia területét is. 1918-ban kikiáltották az első csehszlovák köztársaságot és létrejött Csehszlovákia. Azonban 1939-ben a bécsi döntéseknek köszönhetően szétbomlott az unió, Csehországra és Szlovákiára.

A három ország (és Szlovákia) politikai és gazdasági kapcsolata, akaratlanul is, a második világháború alatt erősödött meg újonnan: mind a négy állam, bár különböző mértékben, de Németország csatlós országa lett. A Cseh-Morva Protektorátust a Német Birodalomhoz csatolták. Magyarország, bár Németország a szövetségesének nevezte, valójában a csatlósállamává vált. Lengyelországot és Szlovákiát pedig megszállás alatt tartották a világháború alatt. A náci külgazdaságpolitika mozgatórugója a nagytérgazdaság megteremtése volt. Utóbbi következtében az 1930-as évek végére, a közép- és kelet-európai országok külkereskedelmi forgalmának háromnegyede Németországgal történt. Mind a négy ország teljes ipari kapacitását a német haditermelés szolgálatába állították. A világháború alatt ellentételezés nélkül szállítottak ki Németországba a megszállt országokból élelmiszert, nyersanyagot és késztermékeket. Német történészek, az ellentételezés nélkül történő kizsákmányolás mértékét a közép-európai régióból 85-90 milliárd birodalmi márkára becsülik. A négy ország gazdasága így a világháború alatt visszaesett, egyedül a nehéziparuk fejlődött, a hadigazdálkodásra való teljes ráállásnak „köszönhetően”. (Domonkos, 2017)

A második világháborút követően, a közép- és kelet-európai régió szovjet megszállás alá került. Csehszlovákiát kivéve, a térség súlyos háborús károkat szenvedett. Nehezítette a talpra állást a háborús jóvátétel kifizetésének terhe, illetve az áruszállítási kötelezettség a Szovjetunió felé, mely az érintett gazdaságok nemzeti költségvetésének 17-30%-át tette ki. Emellett, az országokba bevonuló szovjet hadsereg eltartása és a jóvátétel kötelező befizetése címszó alatt történő rekvirálásaik, meghaladták a megszállt országok teherbíró képességét. A megszállt országokból száz-száz ezer embert hurcoltak el a Szovjetunióba a „malenkij robot” révén, hogy a Szovjetunió háborús veszteségeit jóvá tegyék és újjáépítsék a háború során sérült országrészeket. Az elhurcolt emberek könyörtelen körülmények között való ingyen dolgoztatása felett, a megszállt országoktól vették el a munkaképes korú embereket, férfiakat, akik saját országuk gazdasági felépüléséhez így nem járulhattak hozzá. 1944-ben Lengyelországban, 1947-ben Magyarországon és végül 1948-ban Csehszlovákiában megtörtént a kommunista hatalomátvétel. A szovjetek által kitűzött totalitárius diktatúra államformájának elérése nem fért össze a piacgazdasággal és az egyéni vállalkozásokkal, így a három országban nagymértékű államosítás kezdődött a kommunista hatalomátvételt követően. 1949-ben, a hidegháborús gazdasági licitálás az Egyesült Államokkal, gazdasági irányváltásra készítette a Szovjetuniót. Bevezették a tervutasításos gazdálkodást, mely hároméves terveket bocsátott ki, és előírta a megtermelendő és előállítandó mennyiséget minden termékből. Az államosítás és a tervutasításos gazdálkodás bevezetése már önmagában is gazdasági recessziót eredményezett a

megszállt országokban. Utóbbiakon felül, a szovjetek, szintén a hidegháborús versengés miatt, az országok gazdasági és természetföldrajzi adottságainak figyelembevétele nélkül, a nehézipart és a gyors iparosítást állították középpontba. A mezőgazdaság visszaszorításával és a munkaerő ipari fejlesztésekbe való átcsoportosításával, a közép- és kelet-európai országok még a lakosság számára sem tudtak elegendő alapvető fogyasztási cikket és megfelelő mennyiségű élelmiszert kitermelni. 1950-51-re így a közép- kelet-európai régióban jegyrendszert vezettek be az alapvető élelmiszeripari és fogyasztási cikkekre.

Az 1948 és 1953 közötti időszakban, a sztálinista szovjet diktatúra mély gazdasági nyomott hagyott a V4 országain. A Szovjetunió mindent hatalmi látszatának megtartása alá rendelt. Bár 1952 végére, a tervutasításos gazdálkodás működésképtelensége láthatóvá vált, az áruhiány egyre súlyosbodott, nem történt gazdasági irányváltás: a Szovjetunió „*kivérezette*” a megszállt országok társadalmait és gazdaságát. (Domonkos, 2019)

Sztálin halála után, 1953-ban, meghirdették az „új szakasz” politikáját: leállították a sztálinista erőltetett iparosítást és enyhítettek a tervutasításos gazdálkodás rendszerén. Azonban nagyobb mértékű gazdasági irányváltás nem történt: a tervgazdálkodás fenttartásával és a piacgazdaság további ellehetetlenítésével a közép-európai országok nem indultak rohamos fejlődésnek 1953 után sem. Közép- és Kelet-Európában az 1960-as években újra megerősödött a gazdasági reformokra való nyitottság. Így kísérletet tettek a piacgazdaság és a tervutasításos gazdálkodás kombinációjára. Utóbbi eredményeként vezették be Magyarországon 1968-tól az új gazdasági mechanizmust. Nagyobb irányváltásra azonban nem volt lehetőség, bármely hatalomváltást sugalló kezdeményezést (például a prágai tavaszt) elfojtott Brezsnyev. Az 1973-as olajválság sokkal jobban megviselte a szovjet megszállás alatt tartott országokat, mint a világ többi részét. A gazdaságilag romokban lévő térség nem reagált rugalmasan a válságra, mely így a későbbi fejlődésükre is hatással volt. Az erőltetett gazdasági növekedés és a lakosság életszínvonalának fenntartása érdekében a szovjet vezetés kénytelen volt a nemzetközi pénzpiachoz fordulni hitelért. A költségvetési hiányt hitelből pótló megoldás a térség súlyos eladósodásához vezetett. További problémát jelentett, hogy a korszerűtlen ipari gépeknek köszönhetően, a közép-európai országok nehezen tudták a KGST országokon kívül értékesíteni termékeiket. A közép-kelet-európai régió így gazdaságilag a romokban hevert, mire sor került a rendszerváltásra. (Domonkos, 2021)

A három ország közötti együttműködés 1991-ben erősödött meg újonnan. Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon az 1990-es évek elején kezdődött meg a demokratikus

átmenet, történt meg a rendszerváltás és kezdődött meg az országok újjáépítése. A szovjetek gazdasági romokban hagyták ott a megszállt országokat. A visegrádi országok fejlettséget és életszínvonalat tekintve, az 1991-es egy főre jutó (nem vásárlóerő-paritáson számolt) átlagos GDP az Európai Unióban (15973 dollár) majdnem 5,5-szer akkora volt, mint a visegrádi országok átlagos GDP adata (2793 dollár) (The World Bank, 2020). A közép-európai régió elsődleges célja volt a gazdasági újjáépülés és a felzárkózás Európa „Amerika által megszállt” országaihoz. Több évszázadnyi függetlenség hiányában, egyrészt cél volt azonban országos szinten a nemzeti kulturális identitás megőrzése, másrészt viszont a térségen belüli gazdasági felzárkózás is. E kettős cél eléréséhez jelentett megoldást az úgynevezett „új regionalizmus-ra” való nyitottság nemzetközi szinten. Az államok nyitottá váltak nemzetközi gazdasági szövetségek megkötésére, hiszen az újjáépítéshez fontos volt a fejlettebb országokkal a piaci kapcsolatok bővítése (Artner, 2009). Emellett a három ország elsődleges célja volt, hogy eltávolodjon a szétesőben lévő Szovjetuniótól mind politikailag, mind gazdaságilag. Hosszabb távon Lengyelország, Magyarország és Csehszlovákia az euroatlanti integrációt – az Európai Unióhoz és a NATO-hoz való csatlakozást tűzte ki célul. (Kiss, 2020) Ehhez viszont szükséges volt egy bizonyos szintű gazdasági fejlettség.

A piaczgazdasági és demokratikus átmenet elősegítése, és ezáltal az újjáépítés megkezdése érdekében újult meg 1991-ben a Visegrádi Együttműködés. Antall József magyar kormányfő, Václav Havel csehszlovák és Lech Walesa lengyel államfők közös megegyezésének köszönhetően jött létre az először háromtagú, majd 1993-tól, Csehszlovákia felbomlásával, a négytagú Visegrádi Együttműködés. *„Pontosan mi is köt össze minket? Ami összeköt, az a történelmi hagyomány, az emlékek, a jók és a rosszak egyaránt. Természetesen a földrajzi közelség ugyancsak összekapcsol, lehetőséget nyújt a gazdasági együttműködésre. A harmadik dolog, az euroatlanti biztonsági rendszer, amely feltétlen szükségszerűség a számunkra. A negyedik kötelék gyakorlati szempontú. Együtt ülünk az Európai Közösség várószobájában”* – Antall József az 1991-es találkozón elhangzott szavai jól összefoglalták az országok közti szövetség erősségét és jövőbeli potenciálját. (Sáring, 2018) (Kovács, 2020)

A gazdasági együttműködés sikerességét mutatja, hogy 1990-ről 1991-re ugrott a legnagyobb a fejlett piaczgazdaságokkal való külkereskedelmi forgalma a kelet-közép-európai országoknak (3. és 4. táblázat). Teljes összefüggésbe az 1991-es kiemelkedő ugrás és az ugyanezen év elején megkötött Visegrádi Együttműködés léte nem hozható, de utóbbi biztosan elősegítette, hogy a fejlettebb piacok nyitottá váltak a V4 országokkal való kereskedelemre. A közép-kelet-európai

országok exportja 9,3%-kal, importja pedig 9,9%-kal nőtt a fejlett piacgazdaságokkal 1990-ről 1991-re.

Megnevezés	1980	1989	1990	1991	1992	1993	1997	1998	1999	2000	2001
EXPORT											
Egykori Szovjetunió	26,7	24,4	20,9	14,8	10,3	8,0	9,5	7,2	4,7	4,9	5,0
Kelet-Európa	23,3	15,6	12,6	11,5	11,6	16,1	16,5	15,7	14,2	14,1	14,4
Rendszerváltó országok összesen	50,0	40,4	33,5	26,4	21,8	24,2	26,0	22,9	18,8	19,0	19,5
Fejlett piacgazdaságok	32,0	41,0	53,6	62,9	64,1	64,0	67,0	71,8	75,5	75,1	75,5
Fejlődő országok	18,0	18,6	12,9	10,8	14,1	11,9	7,0	5,3	5,6	5,9	5,1
IMPORT											
Egykori Szovjetunió	25,4	26,6	21,6	19,2	10,9	12,4	8,3	6,3	6,2	9,1	7,8
Kelet-Európa	16,8	17,7	15,1	8,0	8,0	12,6	13,3	10,3	10,0	10,1	10,8
Rendszerváltó országok összesen	42,2	44,7	37,2	27,9	26,3	27,0	23,9	18,9	18,3	21,6	21,2
Fejlett piacgazdaságok	34,3	38,2	49,5	59,4	64,1	64,2	66,3	71,1	71,5	68,4	69,0
Fejlődő országok	23,5	17,1	13,3	12,7	9,6	8,8	9,8	10,0	10,2	10,0	9,7

2. táblázat: A kelet-közép-európai országok (Csehország, Magyarország, Lengyelország, Szlovákia és Románia) exportjának és importjának viszonylati megoszlása 1980, 1989–2001 (százalékos részesedés a teljes forgalomból)
Forrás: (Köves, 2003)

2000-ben a négy visegrádi ország a régió belüli kooperáció növelése érdekében hozta létre a Visegrádi Alapot. Az alapító országokon kívül, az Alaptól pénzügyi támogatást kaphatnak a nyugat-balkáni, illetve a keleti partnerei az országoknak. Az Alap célja a regionális együttműködést építő projektek finanszírozása, illetve a hallgatói mobilitás elősegítése a régióon belül. A Visegrádi Alap 2000 óta máig működik, évente nyolcmillió eurós költségvetésből gazdálkodik, melyet a négy ország kormányai biztosítanak számára. A kezdeményezés sikeres: a mobilitás elősegítése és a négy ország polgárai között létrejövő együttműködések finanszírozása az ország szintű kooperáció elmélyülését eredményezte. (Visegrad Fund, nd)

1999-ben Magyarország, Lengyelország és Csehország, majd 2004-ben Szlovákia is a NATO teljes jogú tagállamává vált. Szintén 2004-ben, a Visegrádi Együttműködés országai az Európai Unió tagjai lettek. A négy ország elérte az 1991-ben megújult Együttműködés egyik legfőbb célját: az euroatlanti integrációt (Sáringer, 2018). Jól mutatja az egymás közti kereskedelem mértékének növekedését 1991 óta, hogy a Magyarországra importált árumennyiség 30%-a 2004-re Csehországból, Lengyelországból és Szlovákiából érkezett (Nagy, nd). A V4 országok elérték 2004-ben az 1991-es alakulás legfőbb céljait, és felmerült, hogy felbontsák az együttműködést. Kétféle megítélése volt a helyzetnek – az egyik fél állította, hogy „Visegrád kimerült”, nincs értelme fenttartani az együttműködést. Ezzel szemben állították, hogy a Visegrádi Együttműködésnek megvan a helye az Európai Unión belül is, és ezen felül közös, mind a négy országot érintő problémák megoldását segíthetné elő a jövőben. Fontos probléma volt például a V4 országainak 2004-ben a megnövekedett kivándorlók száma az Európai Unió többi, fejlettebb tagországába, illetve az Ukrajnából vagy a Balkánról a régióba érkező bevándorlók száma. Fontos szempont volt emellett, hogy a Visegrádi országok akár kis mértékben is, de befolyással bírnak az EU politikai döntéseire. Négy ország összefogva, közös eszméket, politikai nézeteket vallva nagyobb befolyással bír egy nemzetközi szervezetben. Végző soron pedig a V4 országok közötti kooperációs lehetőségek is az Együttműködés fenntartása mellett szóltak. A hasonló gazdasági helyzete, földrajzi fekvése és történelmi múltja az országoknak, magasabb szintű együttműködésre adtak lehetőséget egymás között (Maria Rošteková, 2014). A Visegrádi Együttműködés így fennmaradt az euroatlanti integrációt követően is.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás után, a Visegrádi Alapot kiegészítő két intézmény létrehozása segíti elő máig a regionális kohézió mélyülését. 2012-ben, a Visegrádi Alap finanszírozásával megalapult a *Think Visegrad* nevezetű platform. Utóbbit a négy ország statisztikai hivatala és négy másik kutatóközpont alapította. Céljuk, hogy a közös adatok elemzésével, a régió belüli kooperációt elősegítő tanácsokkal lássák el a négy ország kormányait. (Visegrad Fund, 2021)

A Visegrádi Négyek bár nem szeretnék bővíteni a létszámukat, azonban nyitottak a gazdasági együttműködésekre egy gazdasági térként. Utóbbi kezdeményezés a V4+ (*Recharging Europe*) elnevezést kapta. Országokkal és régiókkal egyaránt történnek gazdasági megegyezések, melyek a Visegrádi Együttműködés országainak külön-külön is jövedelmezők, illetve egy gazdasági térként is növelik az Együttműködés értékét. (Recharging Europe, 2021)

2. A V4 MEGÍTÉLÉSE KÍVÜLRŐL, EGY GAZDASÁGI TÉRKÉNT FOLYTATOTT KERESKEDELME

2.1.Általános áttekintés

A közép-európai térség országai gyorsan fejlődnek napjainkban. A régióon belül található Visegrádi Négyek jelentősége is növekszik Európa- és világszinten is. Mind egy gazdasági térként, mint pedig külön-külön, az országok együttműködésének mértéke növekszik a térség többi, fejlett országaival, és az Európán kívüli országokkal is.

A Lengyelország, Magyarország, Csehország és Szlovákia által alkotott V4 együttműködés, egy gazdasági térként Európában az ötödik, míg a világviszonylatban a 12. legnagyobb gazdaság. A négy ország össznépessége Európában a negyedik (országos viszonylatban), míg a világban a 22-dik (Harper, 2019).

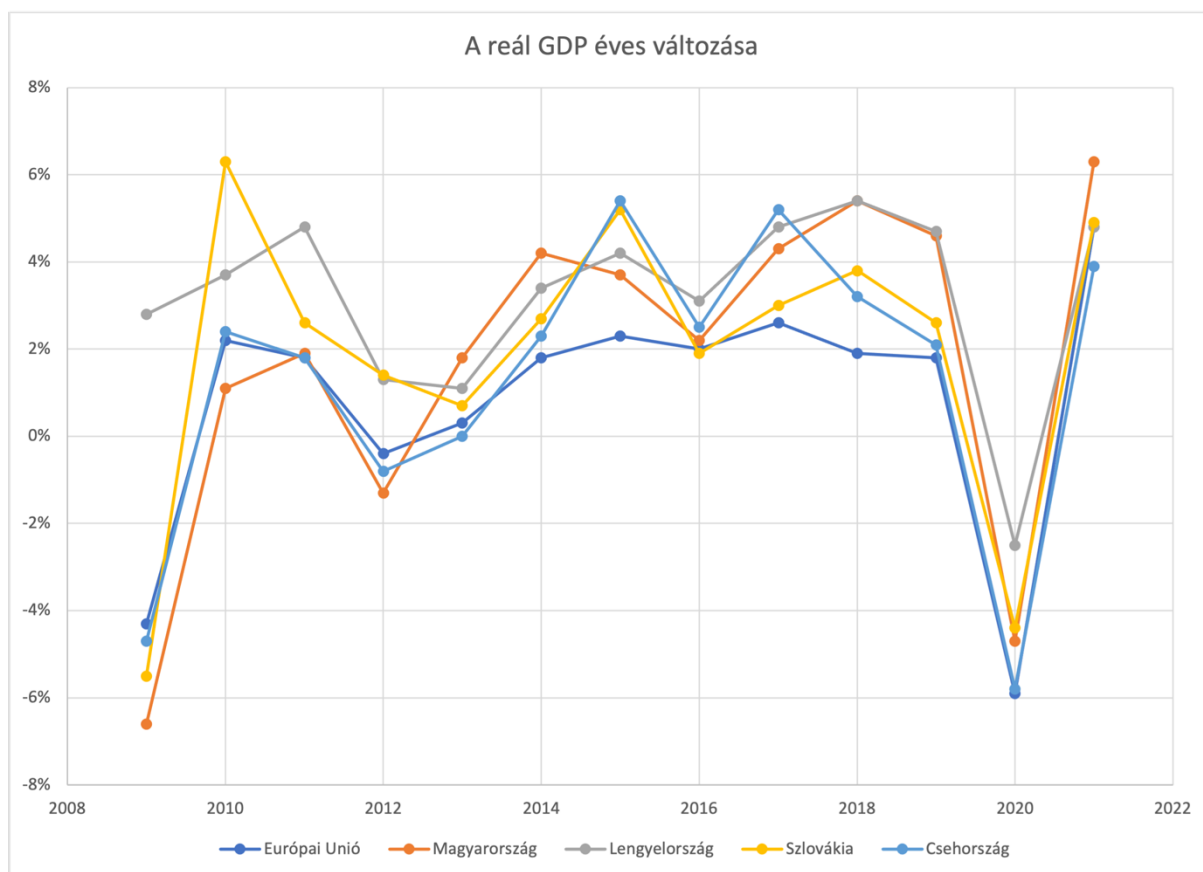
	Lengyelország	Csehország	Szlovákia	Magyarország	Eu-27
Terület (km²)	312679	78871	49035	93012	4233000
Népesség (ezer fő)	37958,1	10694	5457,9	9769,5	447320
GDP (milliárd dollár)	594,2	243,5	104,6	155	15176,00
Egy főre jutó GDP (PPP) (dollár)	32238	38319	30330	31007	43004
EU-27 összterületéből való részesedés	7,39%	1,86%	1,16%	2,20%	Σ12,61%
EU-27 össznépességéből való részesedés	8,49%	2,39%	1,22%	2,18%	Σ14,28%
EU-27 összesített GDP-jéhez való hozzájárulás	3,92%	1,60%	0,69%	1,02%	Σ7,23%

3. táblázat: A V4 országok az Európai Unió fényében
Forrás: Világbank, 2021

A V4 országok és Európa népességét, területét és utóbbiak függvényében az országok és az Unió GDP-jét vizsgálva, látható, hogy a Visegrádi országok még az elmaradottabb európai államok közé tartoznak (1. táblázat). A négy ország összterülete 12,61%-át teszi ki az Európai Unió területének. Össznépességük az Unió 14,28%-át. Ezzel szemben a négy ország összesített GDP-je, az Európai Unió GDP-jének csak 7,23%-át teszi ki. Az EU egyik vezető gazdaságát

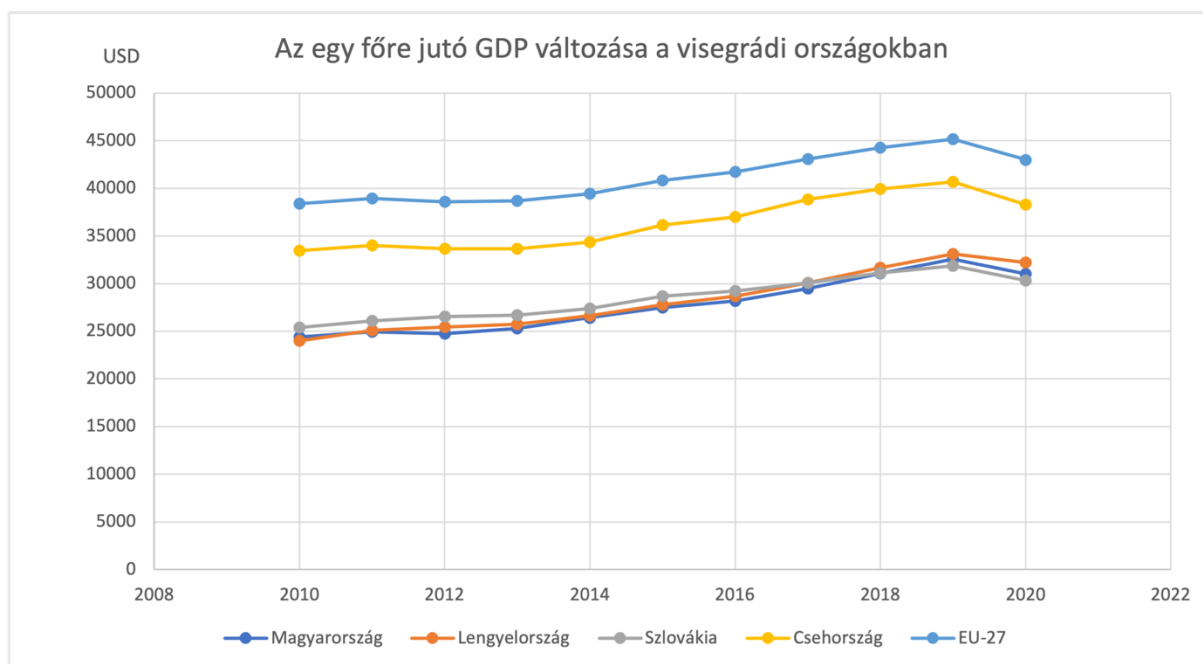
vizsgálva ellenpéldaként, Franciaország 15-15%-át teszi ki az Unió területének és népességének egyaránt. GDP-jének hozzájárulása az uniós értékhez pedig 17%. Arányaiban nagy a különbség jelenleg a GDP-s hozzájárulásban a fejlett országokkal szemben, hiszen népesség- és területarányban sem termeli meg a régió az arányos mértékű hozzájárulást az összesített GDP-hez. A négy visegrádi ország azonban felzárkózó tendenciát mutat: éves GDP növekedésük az Európai Unión belül kimagaslik.

Jo Harper (DW) egy 2019-es, pandémia előtti cikke szerint, míg az Európai Unióban csökken a növekedés mértéke (a 2019-es előrejelzés szerint 1,4%-ot növekedett volna az uniós GDP), a közép-európai országokban, különösen a V4 államaiban, a növekedés mértéke nő és a régió kezdi utolérni a nyugati országok fejlettségi szintjét (Harper, 2019). 2014-től 2021-ig az éves növekedés mértéke mind a négy országban meghaladta az összeurópai növekedés mértékét (*1. ábra*). A hét év alatt egyedül 2016-ban esett Szlovákia növekedési mértéke az európai uniós érték alá, Lengyelországé, Magyarországé és Szlovákiáé abban az évben is felette volt, bár visszaesett a 2015-ös növekedéshez képest. A közép-európai országok „törékenyebb” gazdaságát, az orosz 2016-os olajár emelkedés jobban megviselte, mint a fejlettebb nyugat-európai országokat, a reál GDP növekedése így abban az évben leesett (The World Bank, 2016). 2016 óta azonban a négy ország növekedése újra meghaladja az EU-s növekedés mértékét, és 2019-ig nőtt az eltérés mértéke is. A járvány hasonló mértékű csökkenést majd növekedést eredményezett az Unióban és a visegrádi országokban. Megfigyelhető azonban, hogy míg a 2008-as világválság során egyedül Lengyelország teljesített jobban az EU-s átlagnál, addig 2020-ban, a koronavírus által okozta válság alatt, mind a négy ország GDP-je kevesebbet csökkent, mint az Európai Unióé.

1. ábra: A GDP éves változása 2009-től 2021-ig az Európai Unióban és a V4 országokban
Forrás: (Eurostat, 2021)

A vásárlóerő paritáson számolt egy főre jutó GDP arányaiban változatlan 2010 óta a 27 európai uniós tagország átlagához képest (2. ábra). Megfigyelhető azonban, hogy míg Szlovákia, Magyarország és Lengyelország adatai szinte együttesen mozognak – az EU-s átlagtól még kicsit messzebb – Csehország adatai kiemelkednek és közelebb állnak az EU-s átlaghoz, mint visegrádi partnerországaiéhoz.

2. ábra: Az egy főre jutó (vásárlóerő-paritáson számított) GDP változása a visegrádi országokban
Forrás: (The World Bank, 2021)

A Visegrádi Négyek kereskedelmileg nyitottabbak, mind az Európai Unió (90,8%) és a világ (60,3%) átlagánál. A Világbank által kiadott nyitottsági mutató („*export és import együttesen a GDP százalékában*” (Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány, 2021)) az egyes országok kereskedelmi nyitottságára mutat rá. Szlovákia százalékos nyitottsága a mutató alapján így 184,5%, Magyarorszáké 161,3% és Csehorszáké 142,8%. Mindhárom országról elmondható a GDP és a külkereskedelmük vizsgálatával, hogy kicsi, de nagyon nyitott gazdaságok. (Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány, 2021)

Mind a négy ország kereskedelmében és gazdaságában jelentős mértékű a személygépkocsi és a járműalkatrészek gyártása. Magyarországon az utóbbi két termékcsoport a 15%-át, Lengyelországban a 8,4%-át, Csehországban a 18%-át, Szlovákiában pedig a 32%-át teszi ki az összesített export értéknek. (The Observatory of Economic Complexity, 2021) „*A V4-tagállamok között az autóipar kiemelt nemzetgazdasági ágazatként jelenik meg. Lengyelországot kivéve minden visegrádi államban a bruttó hozzáadott érték (GVA) több mint 3, illetve a foglalkoztatás több mint 2 százalékaért felel, így az uniós átlag kétszeresét éri el.*” (Rechnitzer, et al., 2017) Az autógyártás centralizációja a közép-európai régióban az alacsony béreknek volt köszönhető. A V4 országok autóiipari átlagbére 2017-ben 40%-kal az uniós átlag alatt volt (1. melléklet). Így az alacsony végzettségű, de egyúttal alacsony fizetésben részesülő munkaerő versenyelőnynek számított és számít ma is a térségben. Jelenleg a V4-ekből három ország a lakosságarányos autógyártás első négy országában benne van világszinten (az első

Szlovákia, a második Csehország és a negyedik Magyarország). (Fellegi, 2021) Felmerül azonban a kérdés, hogy a régió gyors fejlődésével nem nőnek-e majd a bérek és nem veszíti-e el majd ezáltal a térség a cégek betelepülésének első számú vonzerejét és versenyelőnyét.

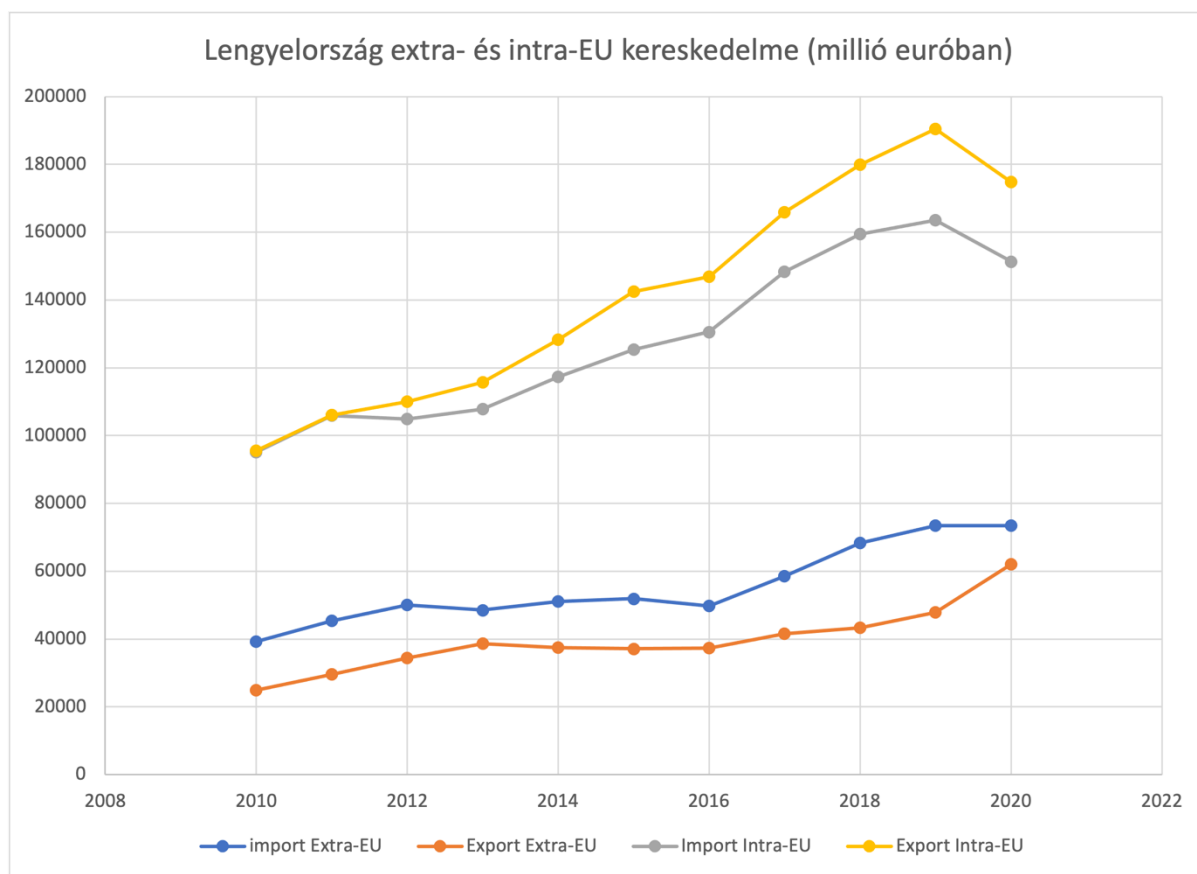
7. táblázat Az autóipar általános mutatói (2014)			
	Autóipari GVA (a teljes GVA arányában)	Foglalkoztatás (a teljes foglalkoztatás arányában)	Munkaerőköltség (EUR/fő/hó)
EU	1,5%	1,0%	3 998
Csehország	4,3%	2,9%	1 561
Lengyelország	1,5%	1,1%	1 209
Magyarország	3,9%	2,0%	1 430
Szlovákia	3,5%	2,8%	1 562
Ausztria	1,3%	0,7%	4 981
Németország	4,0%	2,0%	5 918
<i>Forrás: Eurostat (2016) alapján szerkesztve.</i>			

4. táblázat: Az autóipar általános mutatói
Forrás: (Rechnitzer, et al., 2017)

A négy visegrádi ország államonként is egyre nagyobb megbecsülést tudhat magáénak Európában. Alábbiakban különböző külföldi V4-ről szóló cikkekből foglalkozok össze részleteket. A cikkek alapján azt próbáltam figyelni, hogy hogyan látják nemzetközileg a V4 országait külön-külön, melyik gazdasági mutató, illetve iparág az, amelyik országonként kiemelkedő nemzetközi szinten is. Emellett az országok EU-n belüli és kívüli export-import mértékét és tendenciáját vizsgáltam, hogy a V4 országok EU-n belüli jelentőségét tanulmányozzam.

2.2. Lengyelország

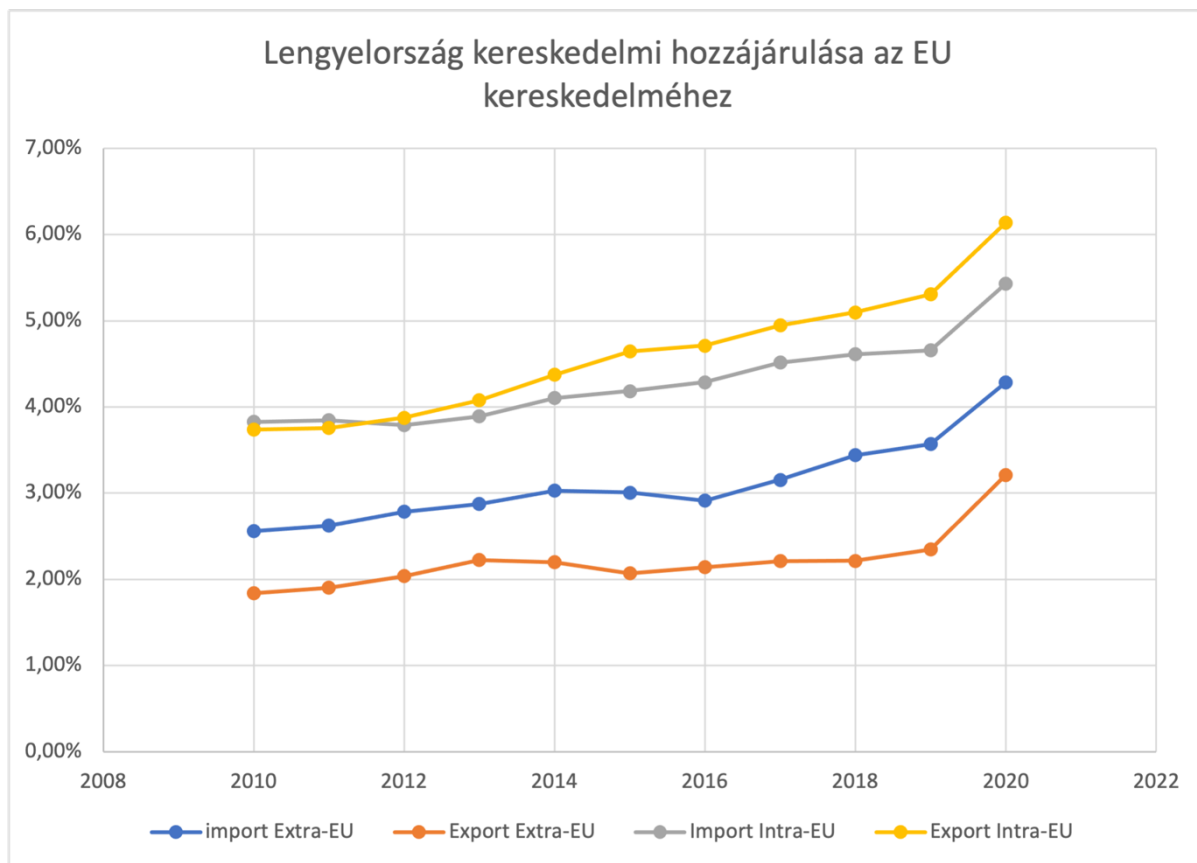
Lengyelország a hetedik legnagyobb gazdaság az Európai Unión belül, évi átlagos 4,2%-os növekedésével kiemelkedik az Unióból. GDP-jének 61%-át a hazai fogyasztói piac adja, melynek köszönhetően a lengyel gazdaság nem függ más országok kereskedelmétől. Negyven milliós népessége biztosítja a belső piac hazai termelés felvevőképességét. A három másik országgal összevetve, Lengyelország a külkereskedelmileg legkevésbé nyitott ország. A Világbank értékelése szerint a legnagyobb visegrádi ország gazdasági nyitottsága 106,4%-os. Utóbbi eredmény messze meghaladja a világi és az európai uniós átlagot, azonban visegrádi partnerországaihoz képest alacsony (Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány, 2021). Lengyelország kiemelkedik az EU-s támogatásokat tekintve is, ugyanis két költségvetési periódusban (2007-től 2013-ig és 2014-től 2020-ig) is a legnagyobb visegrádi ország kapta a legtöbb támogatást az Uniótól. (Harper, 2019)

3. ábra: Lengyelország Európai Unión belüli és kívüli kereskedelme 2010-től 2020-ig
Forrás: (Eurostat, 2021a)

Lengyelország kereskedelmi forgalma az Európai-Unión belül 2010 óta folyamatosan növekszik (3. ábra). Emellett, Lengyelország Unión belüli külkereskedelmi többlete 2010 óta,

2016 kivételével, szintén folyamatosan növekedett. Az ország EU-n kívüli kereskedelme 2016 óta növekszik. Ellentétben az Unió belüli kereskedelemmel, Lengyelország más országokkal folytatott kereskedelme deficitese, azonban az import és export értékek közötti olló záró tendenciát mutat. Érdekes megfigyelni, hogy bár 2016-tól 2019-ig a kereskedelmi mérleg két oldalán szereplő értékek különbözete nőtt, utóbbi 2020-ban nagy mértékben lecsökkent. Lengyelországot kevésbé érintette gazdaságilag a járvány, mint az Európai-Unió kívüli partnerországait.

4. ábra: Lengyelország kereskedelmi hozzájárulása az Európai Unió kereskedelméhez 2010-től 2020-ig
Forrás: (Eurostat, 2021a)

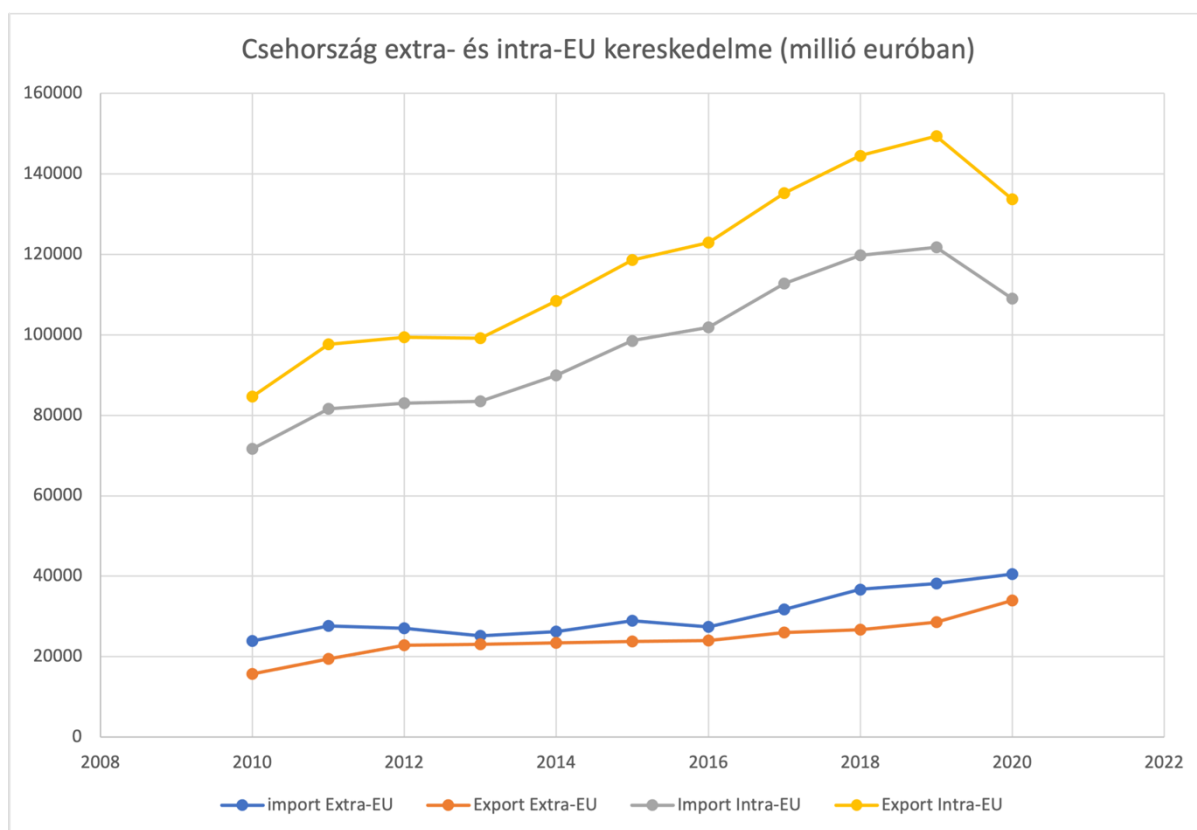
Lengyelország külkereskedelmi forgalmának részesedése az Európai Unió összesített kereskedelméből is növekszik. Az Unió belüli export és import mértéke az országnak 2010-ben az összesített EU-s forgalom kevesebb, mint 4%-át tette ki. 2019-ben ez export részesedése 5,31%-ra nőtt, míg az import részesedése 4,66%-ra. 2020-ra az értékek megugrottak közel 1-1%-al, azonban kérdés, hogy a növekedés mennyire köszönhető az Egyesült Királyság kilépésének az Európai Unióból. Utóbbi, az egyik legerősebb gazdaságként nagyobb részesedéssel rendelkezhetett mind az Unió belüli és kívüli piacon. Kilépése után, bár csak a 27 jelenleg is tagország adatait vettem figyelembe, az Egyesült Királyság részesedésének hiánya, minden tagország megnövekedett részesedését eredményezte. Utóbbi tény

figyelembevétele nélkül is, Lengyelország részesedése az Unión belüli kereskedelemről 2012 óta, míg az Unión kívüli kereskedelemről 2016 óta folyamatosan nőtt.

Lengyelország gazdaságilag erős ütemben fejlődik. Kereskedelmi többlettel rendelkezik, és az ország export és import értéke is növekszik évről évre. Az Európai Unió belüli gyors ütemű fejlődését bizonyítja, hogy mind az Unió belüli és kívüli kereskedelmi részesedése növekszik az összesített Unió kivitel és behozatal függvényében is.

2.3.Csehország

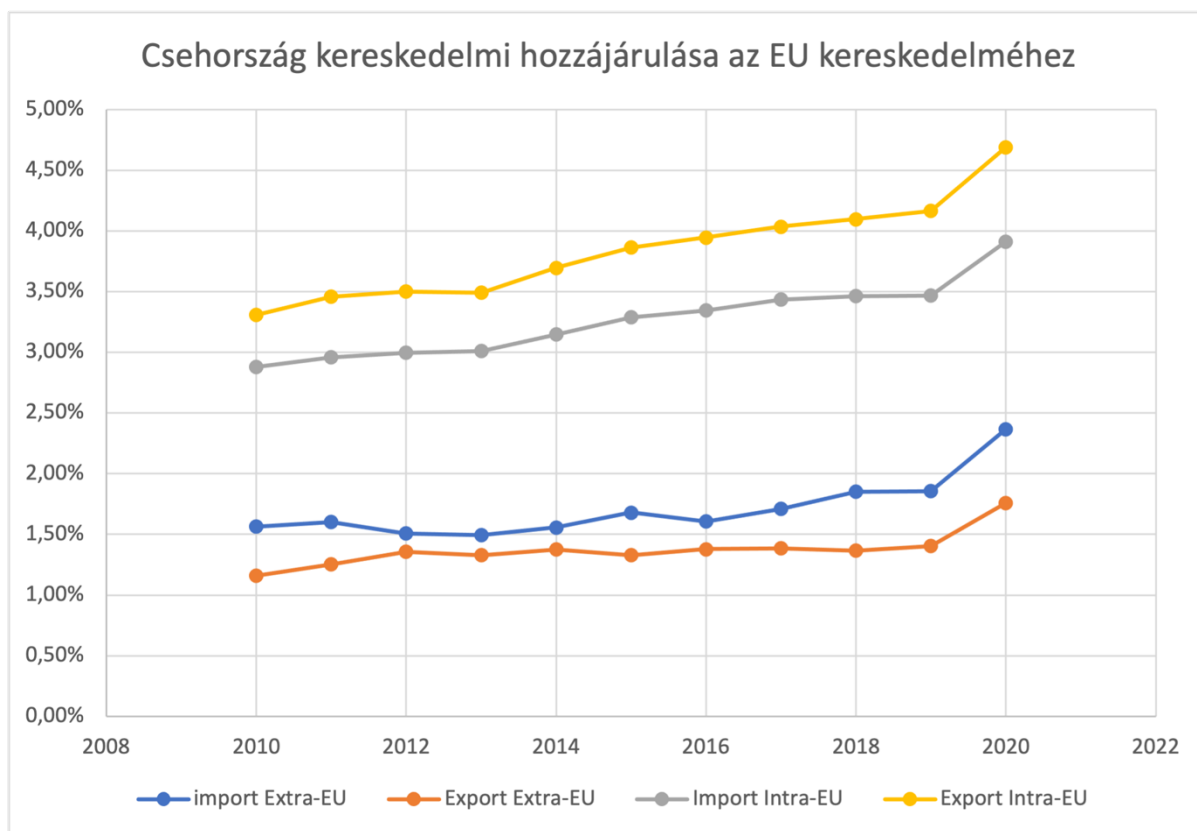
Csehország az alacsony munkanélküliségi rátával emelkedik ki az Európai Unió gazdasági mutatói közül. A cseh munkanélküliség 2019-re 2,2%-ra csökkent, mely a legalacsonyabb érték az Unión belül. A cseh gazdaság nagy mértékben támaszkodik az autóiparra. A cseh származású Skoda (mely mára a Volkswagen autógyár leányvállalata) mellett, Toyota és Hyundai autógyár is működik az országban. A cseh gazdaság függ emellett a legjobban az európai felvevőpiactól, a nagymértékű személygépkocsi-export miatt. (Harper, 2019) (Világbank, 2021)

5. ábra: Csehország Európai Unió belüli és kívüli kereskedelme 2010-től 2020-ig
Forrás: (Eurostat, 2021a)

Csehország Európai Unió belüli export és import mértékének növekedése mellett, a kereskedelmi többlete is egyenletesen növekszik 2010 óta (5. ábra). A cseh gazdaság legfontosabb exportcikkei a személygépkocsik és más közlekedési járművek, melyek összexportjuk 20,86%-át teszik ki az EU-n kívüli országokkal való kereskedelemben és 21,33%-át az Unió belüli kereskedelemben. A kereslet még növekvőben van az utóbbi cikkekre, ugyanis a 2010-es jármű-exportérték 2019-re megkétszereződött (220%-a a 2010-es érték a 2010-esnek). Az autóipar tehát még mozgatórugója maradhat a jövőben is a cseh gazdaságnak. Az Európai Unió kívüli cseh külkereskedelmi tendenciái nagyon hasonlítanak

Lengyelországhoz. A kereskedelmi mérleg hiányos, azonban 2019-ről 2020-ra csökkent a deficitese egyenleg; nagyot ugrott az export mértéke és közelíti az import értékét.

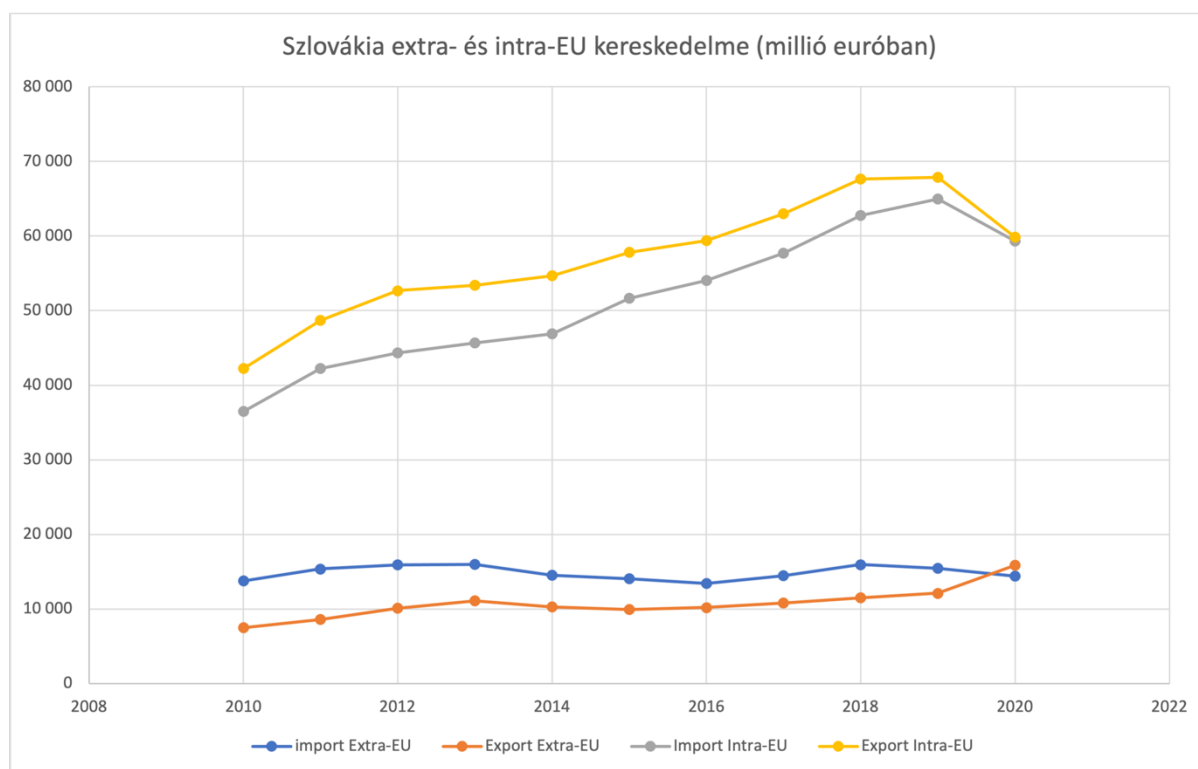

6. ábra: Csehország hozzájárulása az Európai Unió kereskedelméhez
Forrás: (Eurostat, 2021a)

A cseh gazdaság erősödik és gyors ütemben fejlődik. Csehország kereskedelmi részesedése növekszik mind az Unión belüli, mind az Unión kívüli kereskedelemben (5. ábra). Bár az ország GDP hozzájárulása az összesített uniós GDP-hez nem arányos a terület- vagy a népességrészesedésével, de kereskedelemben meghaladja utóbbiak arányát. Az export és az import mértékének növekedése pedig bizonyítja, hogy partnereik bíznak az ország gazdasági erejében.

2.4.Szlovákia

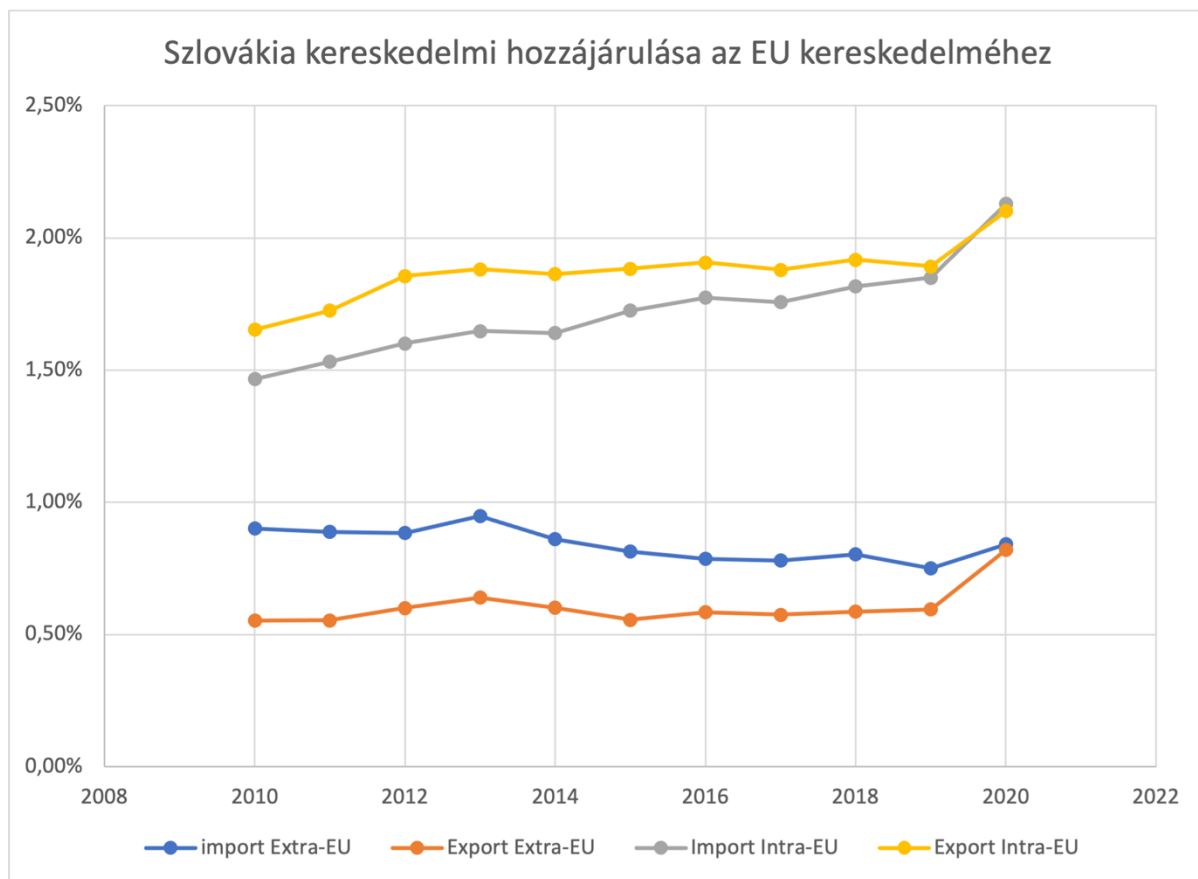
Szlovákia gazdaságát az OECD a világ leggyorsabban fejlődő gazdaságává nyilvánította 2019-ben; átlagosan közel 4%-ot növekszik minden évben a szlovák GDP. Az ország gazdasága szintén nagymértékben az autóiparra támaszkodik, Csehországhoz hasonlóan. Az autógyártás 44%-át teszi ki az összes ipari termelésnek és 40%-át az exportnak. Az országban található KIA, Peugeot és Volkswagen gyárak a 2015-ös adatok szerint 200.000. embert foglalkoztattak Szlovákiában közvetetten (Index, 2016). 2018-ban pedig Nyitrán megnyílt egy Jaguar autógyár is. Az ország világelső az egy főre jutó gépkocsigyártásban, 2018-ban 1.080.000. autót gyártott a négy autózem. Ugyanezen évi népességi adatok szerint, szinte pontosan minden ötödik szlovák emberre jutott egy újonnan gyártott autó (Napi.hu, 2019). Az autógyártás egy „ipari multiplikátornak” nevezhető gazdasági szinten, hiszen minden gazdasági szektor hozzájárul az autók létrejöttéhez és működéséhez. Így a szlovák gazdaság, melynek az autóipar a húzóágazata, gyorsan fejlődik.

7. ábra: Szlovákia Európai Unió belüli és kívüli kereskedelme 2010-től 2020-ig
Forrás: (Eurostat, 2021a)

Szlovákia az egyetlen visegrádi ország, melynek az Európai Unió belüli és kívüli kereskedelmi mérlege is szufficites (6.ábra). Az ország ellenben olyan szempontból is egyedi visegrádi partnerországaival szemben, hogy az Európai Unió belüli kereskedelmi mérlege, 2012 óta évről-évre egyre csökkenő többlettel rendelkezik. 2020-ban szinte egyensúlyban volt

az ország Európai Unión belül folytatott kereskedelmi mérlege. Ellenben, 2018 óta, az ország Unión kívüli kereskedelmi mérlegének deficitese egyenlege csökkenni kezdett, 2020-ban pedig már többletet mutatott. Szlovákia legfőbb import partnerei a szomszédos európai országai, azonban export termékeinek 8,31%-a kisebb, más kontinenseken fekvő országokba, 6,38%-a pedig Kínába megy (World Integrated Trade Solutions, 2019). A statisztikák Szlovákia gazdasági nyitottságára mutatnak rá világszinten.

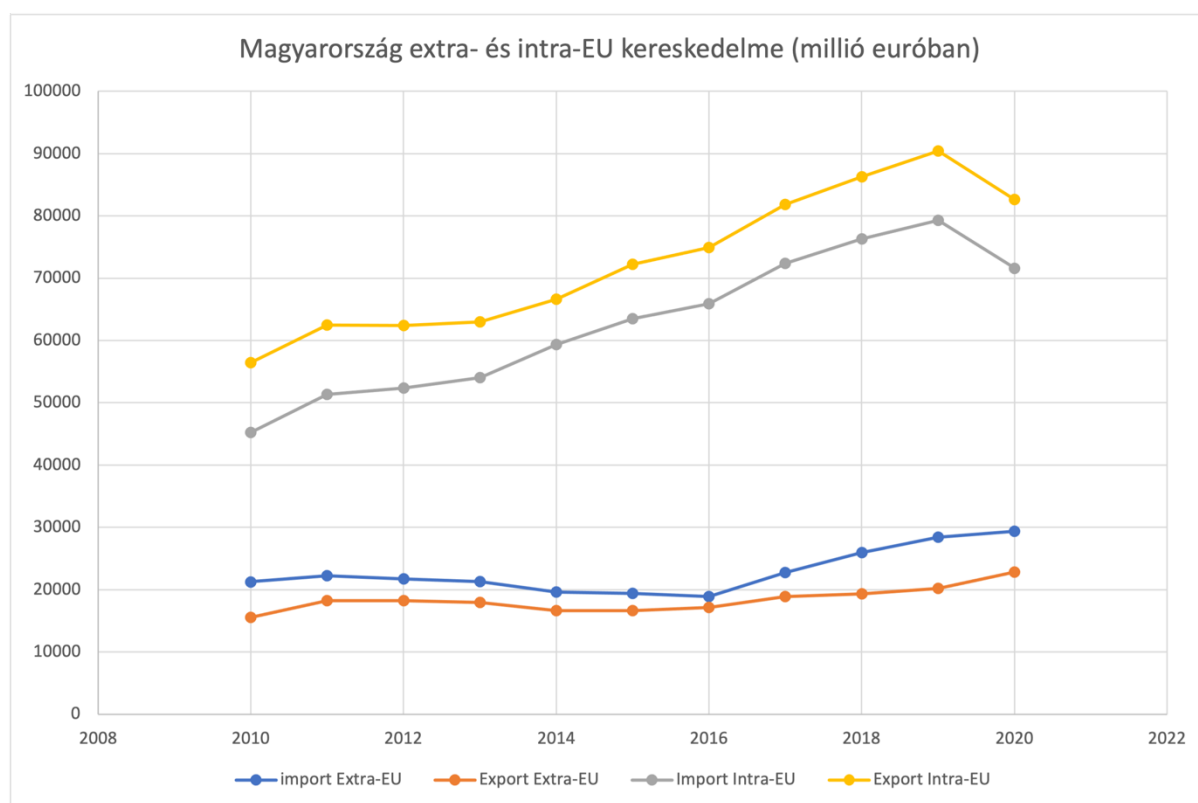

8. ábra: Szlovákia hozzájárulása az Európai Unió kereskedelméhez
Forrás: (Eurostat, 2021a)

Szlovákia hozzájárulása az Európai Unió kereskedelméhez, utóbbi növekedését figyelembe véve, is növekszik. Csehországhoz hasonlóan, Szlovákia EU-n belüli kereskedelmi forgalmának aránya meghaladja népességének és területének az arányát az Unióhoz viszonyítva. A V4 területileg legkisebb országa szintén gyors ütemben növekszik és kezd felzárkózni a nyugat-európai országok fejlettségéhez.

2.5. Magyarország

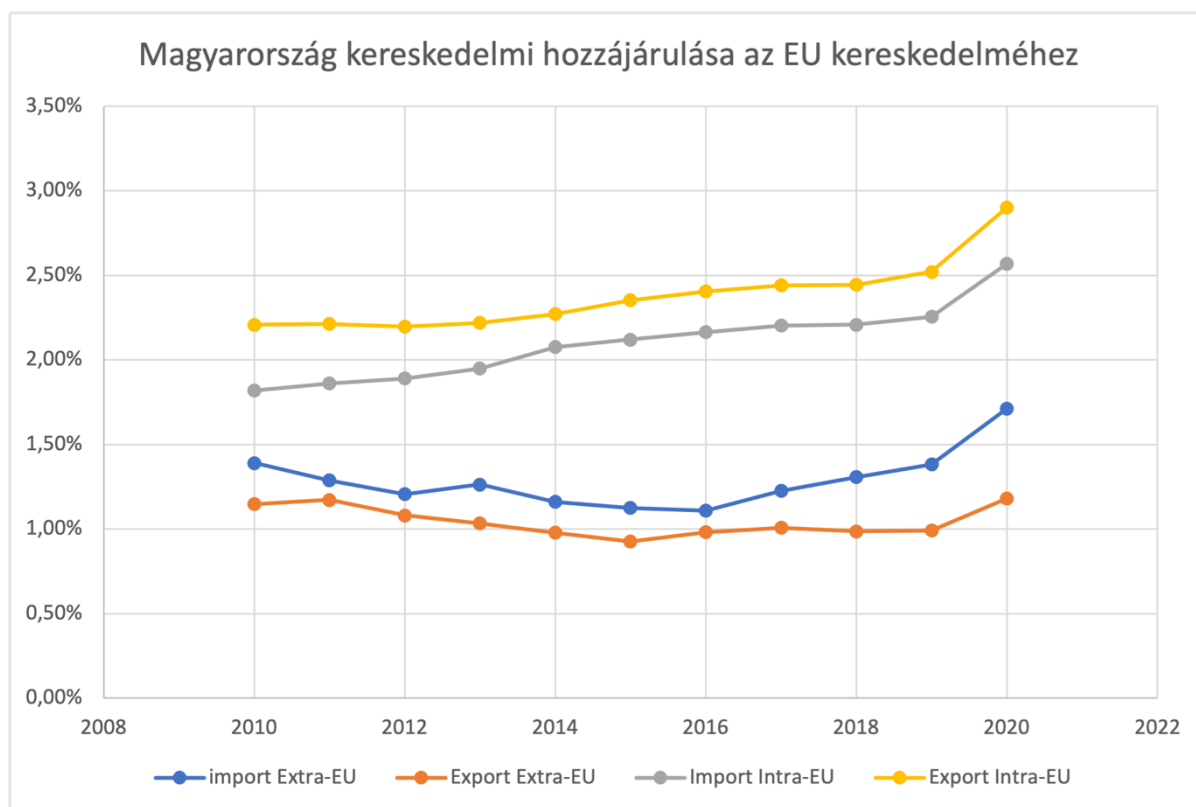
A 2021-es Eurostat előrejelzések szerint, Magyarországon 6,3%-kal nő majd a bruttó hazai össztermék, mely a harmadik legnagyobb növekedési előrejelzés az Európai Unión belül. Nemzetközi szinten az élen jár emellett a magyar munkanélküliségi ráta, mely 3,5%-os volt a járvány előtt, a második legalacsonyabb adat az Unión belül.

9. ábra: Magyarország Európai Unión belüli és kívüli kereskedelme 2010-től 2020-ig
Forrás: (Eurostat, 2021a)

Magyarország kereskedelmi tendenciái nagyon hasonlítanak a cseh és lengyel statisztikákra (8. ábra). Magyarország EU-s tagországokkal folytatott kereskedelme értékeiben növekszik. Csak 2019-ről 2020-ra volt visszaesés megfigyelhető, mely a koronavírus járvány által bekövetkezett kereskedelmi visszaesésnek tudható be (Georgieva, 2020). A 9. ábra jól mutatja, hogy bár értékben visszaesés történt, Magyarország kereskedelmi forgalmának az összeurópai kereskedelemhez viszonyított aránya még nőtt is 2019-ről 2020-ra. A kereskedelmi mérleg által mutatott többlet 2014 óta folyamatosan növekszik. Magyarország Európai Unión kívüli kereskedelmi forgalma is nő: Csehországhoz és Lengyelországhoz hasonlóan a kereskedelmi mérleg által mutatott hiány 2019-ről 2020-ra csökkent. Az ország legfontosabb exportcikkei szintén a személygépkocsik, melyek az összesített termékexport 10,4%-át teszik ki és a

járműalkatrészek, melyek a kivitel 5,94%-val érnek fel. (The Observatory of Economic Complexity, 2021)

10. ábra: Magyarország hozzájárulása az Európai Unió kereskedelméhez
Forrás: (Eurostat, 2021a)

Magyarország, három visegrádi partnerországához hasonlóan, szintén rohamosan fejlődik. Az Európai Unión belüli kereskedelmi forgalmának aránya meghaladja a régió belüli népességének és területének arányát. Kivitelének, behozatalának, illetve a kereskedelmi mérlegének az értéke évről-évre növekszik, mind az Unión belül és kívül.

3. A VISEGRÁDI NÉGYEK EGYMÁSSAL FOLYTATOTT KERESKEDELME, KÖZÖS GAZDASÁGI LÉPÉSEI

A Visegrádi országok együttműködése egyedi, nem szokványos módon történik. *„A visegrádi csoport nem egy szervezet, hanem egy máig sem teljesen körvonalazódott, képlékeny és folyamatosan változó szövetség. Alapvető szervezeti elemei hiányoznak, nincsen struktúrája, hogy csak az egyik legfontosabb összetartó elemet vizsgáljuk, nincsen székhelye, nincsen jogszabályokban rögzített intézményi szerkezete, a döntések alkalmankénti találkozókön születnek* (Kiss, 2020). Problémát jelenthetne Visegrádi Négyek működésében a formalitások hiánya mellett az a tény, hogy bár a tagországok mind nyitottak az együttműködésre, jelentős nemzeti öntudattal is rendelkeznek a történelemben való hosszú megszállásuk miatt. A két eszmei törekvés pedig könnyen ellentmondhat egymásnak. Dolgozatomban ezen részében arra próbálok rávilágítani, hogy a történelmi és földrajzi – tehát a már létező kulturális egységen felül a gazdasági egység is mélyül az országok között és mind a négy állam számára jövedelmező az együttműködés.

Minden kapcsolat alapja a bizalom. Egy 2015-ös, mind a négy országban folytatott kutatás az emberek bizalmát vizsgálta a többi európai országgal szemben. Az eredmények azt mutatták, hogy a V4 országok polgárai visegrádi partnerországaikban bíznak a legjobban. Lengyelországban volt a legkimagaslóbb a bizalmi mérték, ahol a felmért polgárok 69%-a megbízik a csehekben, mely a legmagasabb érték volt a felmért országok körében, illetve 61%-ka megbízik a magyarokban és a szlovákokban, akik a felmérés alapján a második legmegbízhatóbbak a lengyelek szerint. A csehek és a szlovákok emellett kölcsönösen egymásban bíznak a legjobban (79% és 78%), Lengyelország pedig a harmadik helyet foglalja el mindkét ország skáláján. Magyarországon is elől végeztek a visegrádi országok; a második legmegbízhatóbb ország a magyarok szerint Lengyelország (58%) és megosztottan a negyedik Csehország és Szlovákia (40%). A magyar-szlovák kapcsolat, mely régebben, a közös múlt miatt az együttműködés Achilles-e volt, javult az utóbbi időben. A 2011-es ugyanezen felmérés során, a felmért magyarok 16%-a mondta csak, hogy megbízik a szlovákokban, mely adat 2015-re 32%-kal növekedett. (Gyárfášová & Mesežnikov, 2016)

	Magyarország		Lengyelország		Csehország		Szlovákia	
Magyarország	-		61%	2.	37%	9.	30%	9.
Lengyelország	58%	2.	-		58%	3.	40%	3.
Csehország	40%	4.	61%	2.	-		78%	1.
Szlovákia	40%	4.	69%	1.	79%	1.	-	

5. táblázat: Bizalmi értékek a visegrádi országok között
Forrás: (Gyárfášová & Mesežnikov, 2016)

A kutatás rámutat arra, hogy a visegrádi országok bíznak egymásban és számítanak egymásra, mely alapfeltétele egy működő gazdasági együttműködésnek. Kumar 1996-os meghatározása szerint az országok közötti bizalom egyet jelent az egymásba vetett hittel, miszerint egyik ország sem cselekszik anélkül, hogy meg ne gondolná milyen hatással lesz az a másik félre, hiszen érdekeltek egymás jólétében (Nagy & Schubert, 2007).

A bizalmi kapcsolatok után az egymásközi kereskedelmi köteléket vizsgáltam; hogy hanyadik külkereskedelmi partnerei egymásnak a visegrádi országok.

	Magyarország	Lengyelország	Csehország	Szlovákia
Magyarország	-	8.	9.	5.
Lengyelország	8.	-	3.	3.
Csehország	7.	2.	-	2.
Szlovákia	4.	11.	2.	-

6. táblázat: Export ranglista a visegrádi országok között
Forrás: (The Observatory of Economic Complexity, 2021)

Az egymás közötti export jelentős mértékű a V4 országok között (6. táblázat). Egyedül Szlovákia nincs benne az összes visegrádi tagországnak az első tíz export partnerében, mindegyik másik ország a többi tagország tíz legfontosabb exportpartnere között található.

	Magyarország	Lengyelország	Csehország	Szlovákia
1.	Németország (26,9%)	Németország (26,7%)	Németország (31,2%)	Németország (21,8%)
2.	Románia (5,12%)	Csehország (6,01%)	Szlovákia (7,43%)	Csehország (10,5%)
3.	Olaszország (4,88%)	Egyesült Királyság (5,99%)	Lengyelország (5,88%)	Lengyelország (7,1%)
4.	Szlovákia (4,85%)	Franciaország (5,76%)	Franciaország (5,11%)	Franciaország (6,9%)
5.	Ausztria (4,4%)	Olaszország (4,64%)	Egyesült Királyság (4,45%)	Magyarország (6,21%)

7. táblázat: A visegrádi országok legfontosabb export-partnerei
Forrás: (The Observatory of Economic Complexity, 2021)

	Magyarország	Lengyelország	Csehország	Szlovákia
Magyarország	-	13.	9.	4.
Lengyelország	2.	-	2.	3.
Csehország	4.	5.	-	2.
Szlovákia	5.	10.	3.	-

8. táblázat: Import ranglista a visegrádi országok között
Forrás: (The Observatory of Economic Complexity, 2021)

Import szempontjából is kulcsfontosságú a visegrádi országok közötti együttműködés (8. táblázat). Az exporthoz hasonlóan, itt is szinte minden országnak a többi tagország a tíz legfontosabb importpartnere között található. Lengyelország kivételt képez, ugyanis 10-ik helyen van az import ranglistáján Szlovákia és a 13-adik helyen Magyarország.

	Magyarország	Lengyelország	Csehország	Szlovákia
1.	Németország (25,2%)	Németország (25,4%)	Németország (27,2%)	Németország (18,2%)
2.	Lengyelország (6,06%)	Olaszország (5,44%)	Lengyelország (8,83%)	Csehország (17,6%)
3.	Ausztria (5,71%)	Hollandia (4,79%)	Szlovákia (5,43%)	Lengyelország (7,89%)
4.	Csehország (5,49%)	Oroszország (4,32%)	Olaszország (4,22%)	Magyarország (7,02%)
5.	Szlovákia (4,88%)	Csehország (4,27%)	Hollandia (4,17%)	Oroszország (5,41%)

9. táblázat: A visegrádi országok legfontosabb import-partnerei 2020-ban
Forrás: (The Observatory of Economic Complexity, 2021)

A V4 országok öt-öt legfontosabb export és import partnerét vizsgálva (7. és 9. táblázat), észrevehető, hogy mindegyik tagország legfontosabb kereskedelmi partnere Németország, mely szinte mindegyik tagország importjának és exportjának egyaránt a 25%-át adja. A közép-európai régió és Németország szoros gazdasági kapcsolata a rendszerváltáshoz nyúlik vissza. A tervgazdálkodásból piacgazdaságba való átmenet komoly tőke-, tudás-, és technológiai beruházást igényelt a fejlettebb országoktól. Az országon belüli versenyképesség növelése elsődleges célja volt a kormányoknak, azonban belső tőke hiányában, külföldi befektetők kezdtek el felvásárolni a vállalatokat. A visegrádi országokon belüli legfőbb nyertesei a folyamatnak a német befektetők és vállalatok voltak. A piacgazdaságba való sikeres átmenete az országoknak így részben a németeknek volt köszönhető, számukra pedig az akkori befektetések sokszorosán megtérültek mára, hiszen sok régióon belüli vállalat még mindig német kézben van. A visegrádi országok exportjának több mint a negyedét teszi ki a

Németországba szállított áruk összértéke. A német importkereslet Csehországban és Szlovákiában közel 8%-kal, míg Magyarországon és Lengyelországban pedig körülbelül 6%-kal járul hozzá az országok GDP-jéhez. Emellett, a foglalkoztatásra is pozitív hatással van: Csehországban a munkavállalók 9%-a (470000 fő), Szlovákiában 8%-a (180000 fő), Magyarországon 6%-a (240000 fő) és Lengyelországban 5%-a (890000 ember) dolgozik a német importkereslet megtermelésén. A visegrádi országok számára tehát nagyon jövedelmező a Németországgal való kapcsolatuk. Németország számára *„a kedvező földrajzi helyzet nagy jelentőséggel bír, a befektetők a jó gazdasági környezetet, a szakképzett munkaerőt, a piaci lehetőséget, a megfelelő infrastruktúrát, valamint a kedvező gazdaságpolitikát”* értékelik a közép-európai régióban. (Menyes, 2017) Emellett azonban kulcsfontosságú, hogy a visegrádi országokban lévő munkabérek versenyképesek: az órabérek Németországban 3-5-ször magasabbak, mint a térségben. Emellett, a munkaóra vetített termelékenysége is 1,5-2-szer nagyobb, mint Németországban.

A jelentős mértékű kereskedelem és együttműködés tehát mind a két fél: mind a visegrádi országok, mind pedig Németország számára jövedelmező. (Menyes, 2017)

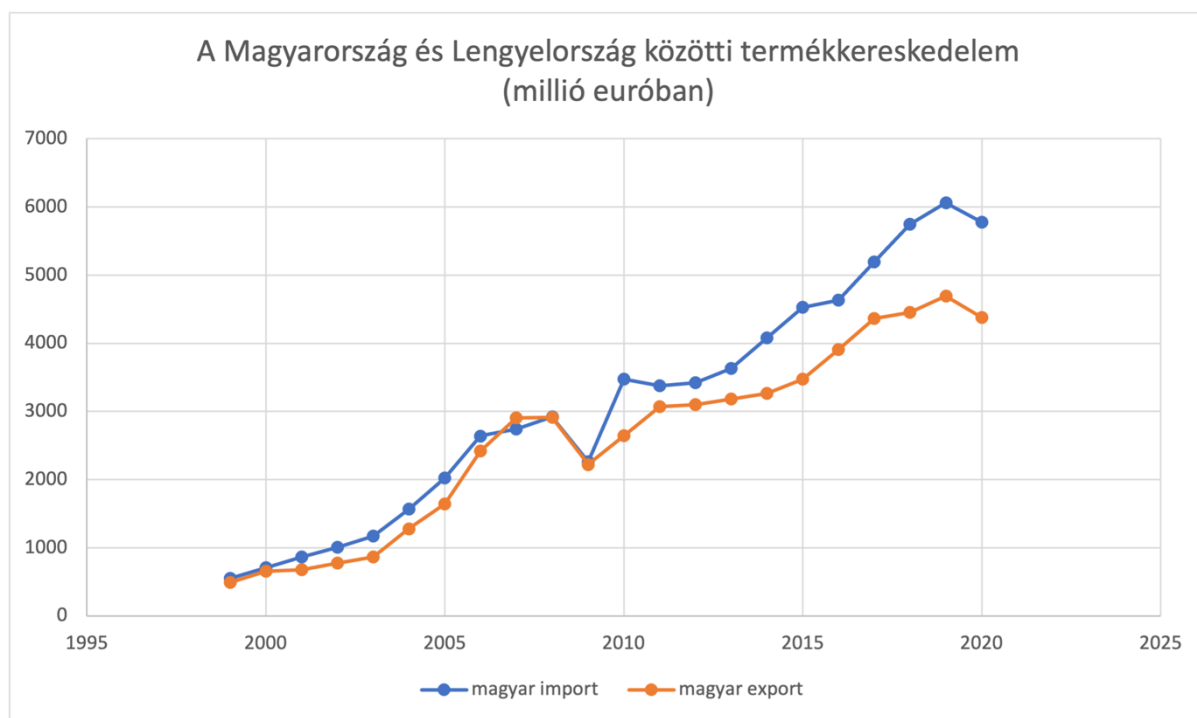
A gazdasági kapcsolatok erősödésének megkérdőjelezésével vizsgáltam meg a Visegrádi országok gazdasági helyzetét és az országok közötti gazdasági tranzakciók mértékét.

	Lengyelország	Csehország	Szlovákia	Magyarország
Terület (km²)	312679	78871	49035	93012
Népesség (ezer fő)	37958,1	10694	5457,9	9769,5
Valuta	Złoty (PLN)	Koruna (CZK)	Euro (EUR)	Forint (HUF)
GDP (milliárd dollár)	594,2	243,5	104,6	155
Egy főre jutó GDP (dollár)	15656	22762	19156	15899
Egy főre jutó vásárlóerő-paritáson számított GDP (dollár)	34152	43004	32545	33950
V4 országok összterületéhez való hozzájárulás	58,60%	14,78%	9,19%	17,43%
V4 országok össznépességéhez való hozzájárulás	59,42%	16,74%	8,54%	15,29%
V4 országok GDP-jéhez való hozzájárulás	53,40%	22,50%	9,40%	14,70%

10. táblázat: A V4 országok gazdasági összehasonlítása
 Forrás: (Polish Economic Institute, 2021)

A népesség, a terület és a GDP százalékát figyelve a V4 országok összesített adatainak arányában, a három arány értéke szinte megegyezik mind a négy országnál. Gazdaságilag a négy ország, területéhez és népességéhez mérten, nagyon hasonlít. Megfigyelhető azonban, hogy Magyarországnak és Lengyelországnak kisebb a GDP részesedése a terület és a népesség függvényében, mint Csehországnak és Szlovákiának. *A két-két ország nem csak a gazdasági fejlettségében hasonlít. Az Európai Unión belül sokszor „two plus two”, tehát „kettő plusz kettő” ország szerint tekintenek a V4 együttműködésre. Szlovákia és Csehország „EU-barát”, míg Magyarország és Lengyelország sok Európa Uniós döntést megkérdőjelez.* (Harper, 2019)

3.1. A magyar-lengyel termékkereskedelem

11. ábra: A Magyarország és Lengyelország közötti termékkereskedelem (millió euróban)
Forrás: (Eurostat, 2021a)

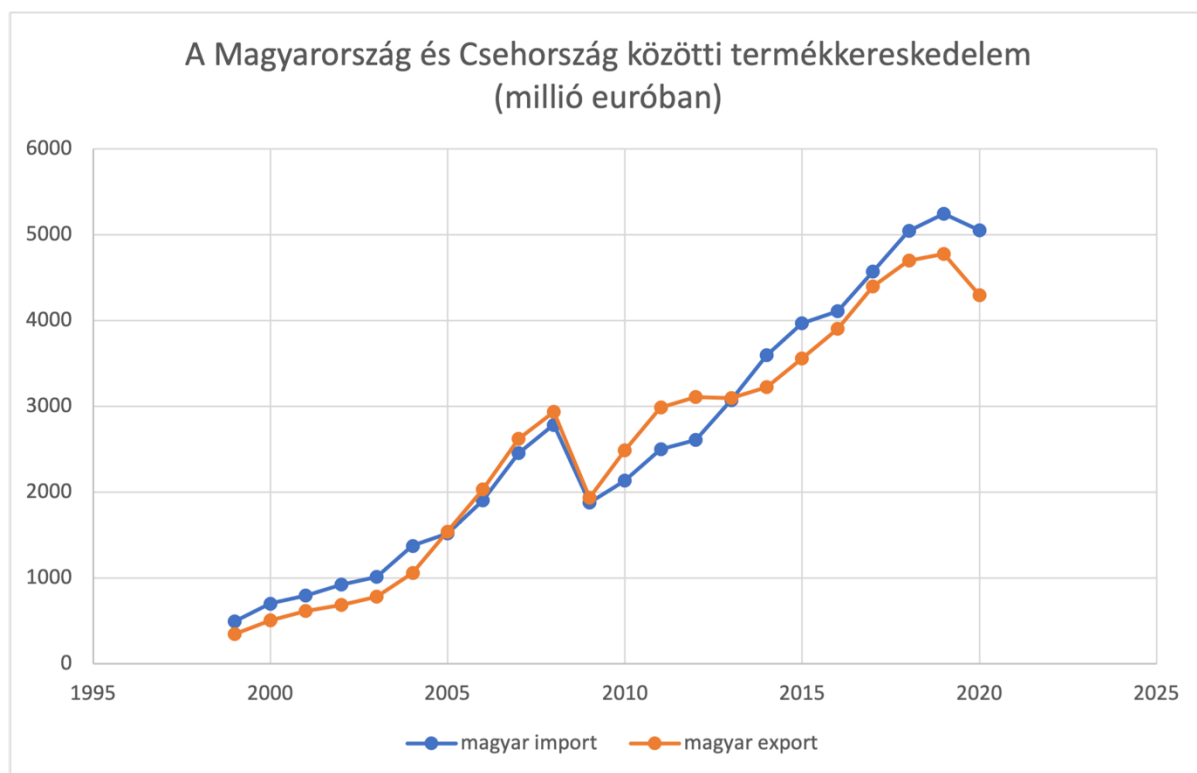
A magyar-lengyel gazdasági kapcsolat mélyül és a két ország közötti kereskedelmi forgalom növekszik (12. ábra). 2003 és 2017 között a háromszorosára nőtt a külkereskedelmi forgalom Magyarország és Lengyelország között. A krakkói magyar konzulátus szerint, további kereskedelmi bővülésre lehet számítani a lengyelekkel. A válság idején, a közép-kelet-európai régióban egyedülállóan dinamikusan növekedett a két piac közötti kapcsolat.

Az országos szintű együttműködés mellett, a kormányok a két ország kisebb gazdasági szereplőinek a kooperációját is ösztönzik. Az országok vállalatainak együttműködését ösztönzi a magyar Eximbank is, mely közel 500 millió eurós költségvetéssel rendelkezik. A tőke a két ország közötti kapcsolat mélyítésére és bővítésére szolgáló projektek finanszírozására szolgál. Cél, a magyar és lengyel vállalatok együttműködésének ösztönzése, illetve potenciális magyar-lengyel cégek megalapítása.

A két ország, a kölcsönös tőkebefektetésekben is az élen jár: Lengyelország a 28. legnagyobb tőkebefektető Magyarországon 553,3 millió euróval. Ezzel szemben, Magyarország 424,1 millió eurós tőkebefektetése is kiemelkedik Lengyelországban. (Magyarország Főkonzulátusa Krakkó, 2021)

2020-ban megalakult a Lengyel-Magyar Kamara is, mely a két ország közötti kapcsolatokat élénkítését tűzte ki céljául. Gyakorlatban a kamara feladata üzleti találkozók szervezése, képzési programok megvalósítása, szolgáltatások biztosítása az érdeklődő cégek számára (például tolmácsolás) illetve piaci és pénzügyi tájékoztatás a két országban, a kapcsolat elmélyítése céljából. (gov.pl, 2020)

3.2.A magyar-cseh termékkereskedelem

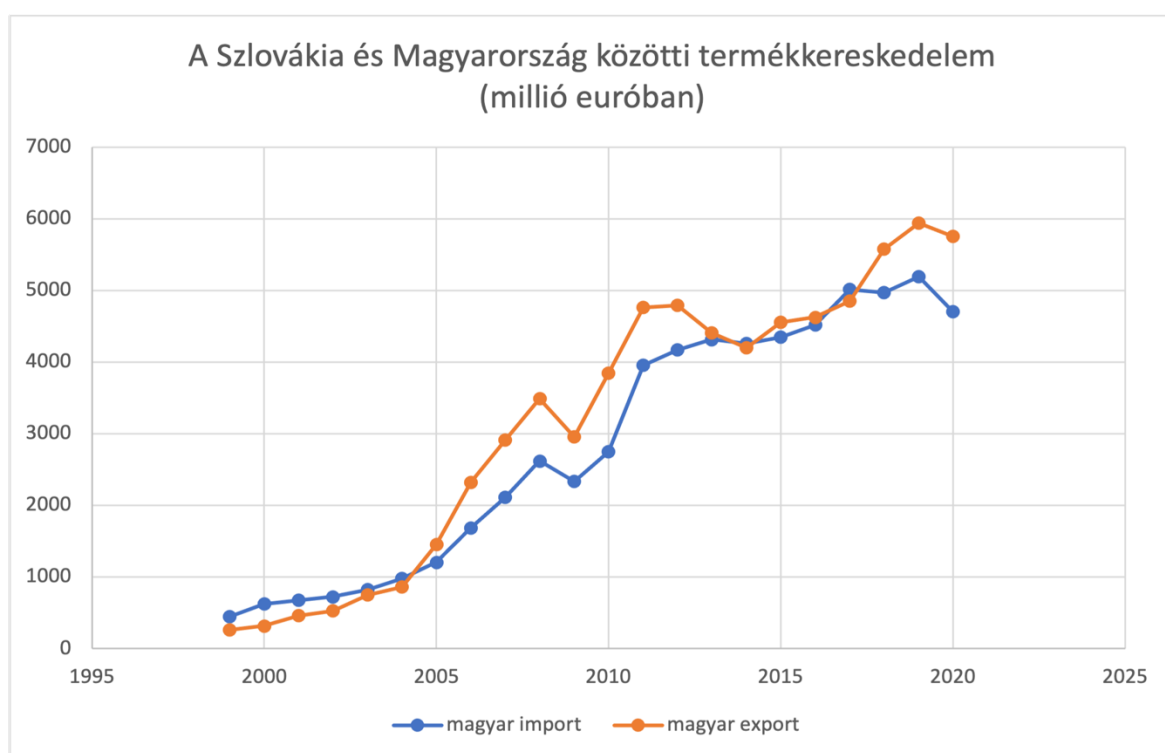
12. ábra: A Magyarország és Csehország közötti termékkereskedelem (millió euróban)
Forrás: (Eurostat, 2021a)

Magyarországnak és Csehországnak értékekben szinte megegyezik az exportja és importja, bár összességében, Magyarország kereskedelmének nagyobb részét teszi ki a két ország közötti termékkereskedelmi forgalom értéke, mint Csehországnak (13. ábra). A 2021-es adatok még az Eurostat oldalon nem megtalálhatóak, azonban Szijjártó Péter, magyar külügyminiszter elmondása szerint a 2021-es Csehországgal folytatott termékkereskedelem értéke meghaladja majd a tíz milliárd eurót, mely egy ugrásszerű növekedés lenne az előző évek adataihoz képest. A lengyel együttműködés támogatásához hasonlóan, a Csehországgal kibontakozóban lévő gazdasági projekteket is finanszírozza a magyar Eximbank, egy 570 millió eurós keretből. Az utóbbi években sok magyar beruházás történt Csehországban: az OTP bank több mint 300 bankot működtet már az országban, az MVM pedig felvásárolt egy 1,6 millió cseh fogyasztót

ellátó energetikai céget. Ezzel szemben, a csehek 330 vállalatának ad többek között Magyarország is otthont (például az Agrofertnek, az Unipetrolnak vagy a CEZ-nek) melyek több mint 60000 embernek adnak munkát az országban.

A két ország közös célja az országhozti infrastruktúra fejlesztése, illetve a még versenyhátrányt okozó gyorsvasúti hiány megszüntetése. Tervezik egy vasútvonal kiépítését, mely Budapestet köti majd össze Varsóval, Csehországon és Szlovákián keresztül. (Zala megyei hírportál, 2021)

3.3.A szlovák-magyar termékkereskedelem

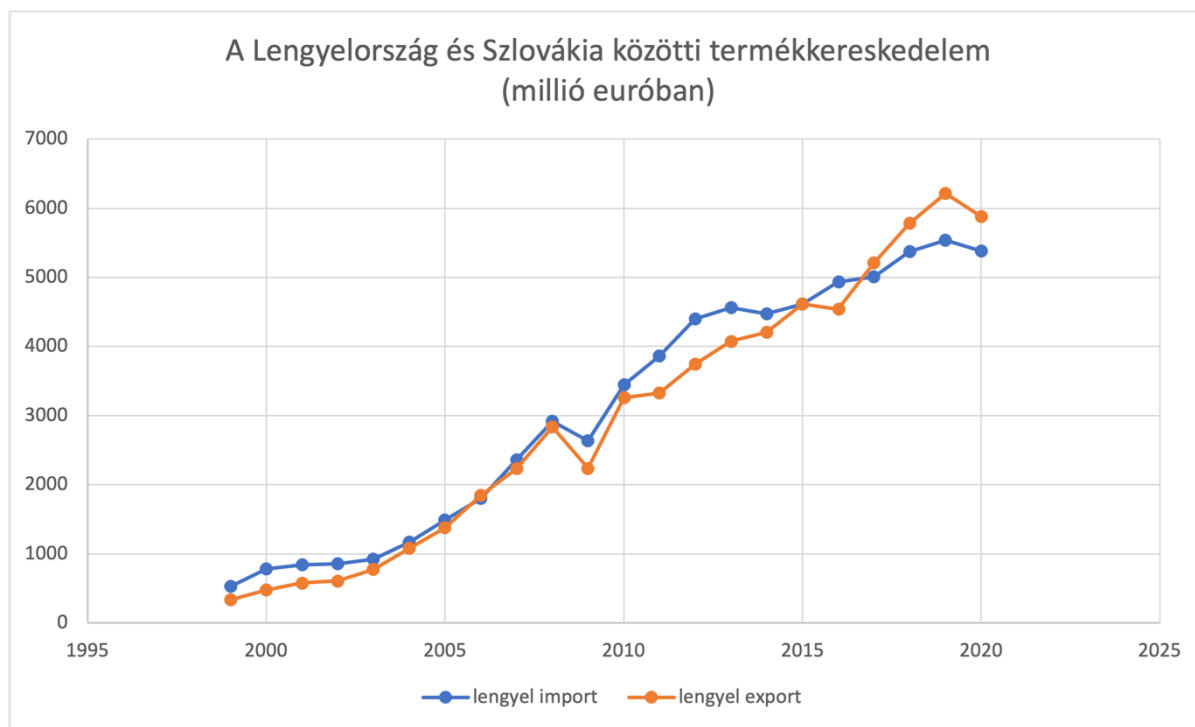
13. ábra: A Szlovákia és Magyarország közötti termékkereskedelem (millió euróban)
Forrás: (Eurostat, 2021a)

A szlovák-magyar termékkereskedelem mértéke is évről évre növekszik (14. ábra). Szlovákia a harmadik legfontosabb partnere Magyarországnak, míg utóbbi a negyedik legjelentősebb társa Szlovákiának. A tőkereskedelemben, a Szlovák Nemzeti Bank adatai alapján, Magyarország a 7. legnagyobb partnerországa Szlovákiának mind tőkebehozatalban (2,65 milliárd euró) és kivitelben (1,06 milliárd euró).

A gazdaság működéséhez szükséges infrastruktúra és annak kiépítése közös érdeke mindkét országnak. Így, folyamatban van a Rajka-Rusovce (Oroszvár) közötti, és nemrég fejeződött be a Miskolc és Kassa közötti gyorsforgalmi út kiépítése (Magyarország Nagykövetsége Pozsony, 2021). Emellett, több új közúti határkapcsolatot terveznek a két ország között, és a projektek közül már folyamatban van például a komáromi Duna-híd építése.

A két ország között a kulturális és turisztikai kapcsolatok is épülnek. A határ menti együttműködések támogatását szolgálják az Európai Területi Társulások, melyek száma a magyar-szlovák határon a legmagasabb egész Európában. (Magyarország Nagykövetsége Pozsony, 2021)

3.4.A szlovák-lengyel termékkereskedelem

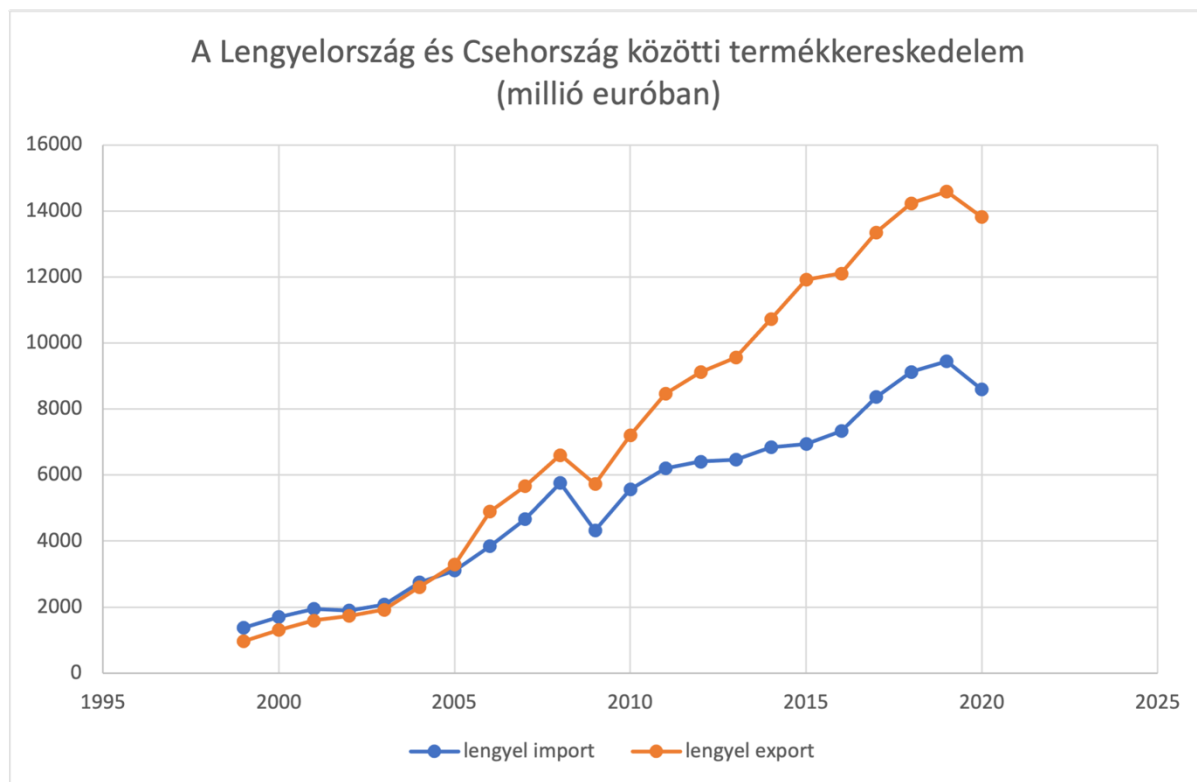
14. ábra: A Lengyelország és Szlovákia közötti termékkereskedelem (millió euróban)
Forrás: (Eurostat, 2021a)

A szlovák lengyel termékkereskedelem szintén nagymértékben növekszik (15. ábra). A két ország közötti erős gazdasági kapcsolathoz hozzájárul a szomszédságuk, a nyelvi és kulturális közelség és az együttműködési hagyományok.

Az országszintű együttműködésen túl, a régiók és a városok is több partnerségi megállapodást írtak alá az utóbbi években. Csaknem 300 lengyel város és település működik együtt, több mint 200 szlovákiai várossal és településsel. Az önkormányzati egységek együttműködése a határ menti területeken Szlovákia és Lengyelország között a legfejlettebb. A helyi közösségek kölcsönös érdeklődése a fenntartható fejlődés iránt elősegítette a kapcsolatok létrejöttét. Ezen együttműködések jelentős fejlődéséhez járult hozzá az Európai Unió *Interreg* Lengyelország-Szlovákia program keretében uniós forrásból finanszírozott regionális projektek megvalósítása (köribelül 180 millió euró). Ezeknek a tevékenységeknek a folytatása az *Interreg* Lengyelország-Szlovákia 2014-2020 program (köribelül 155 millió eurós költségvetéssel).

A két ország közötti gazdasági kapcsolat elmélyüléséhez emellett nagymértékben hozzájárul a Lengyel Nagykövetség Pozsonyban, mely a két ország vállalatainak, gazdasági szereplőinek találkozását ösztönzi és segíti. (gov.pl, 2021)

3.5.A lengyel-cseh termékkereskedelem

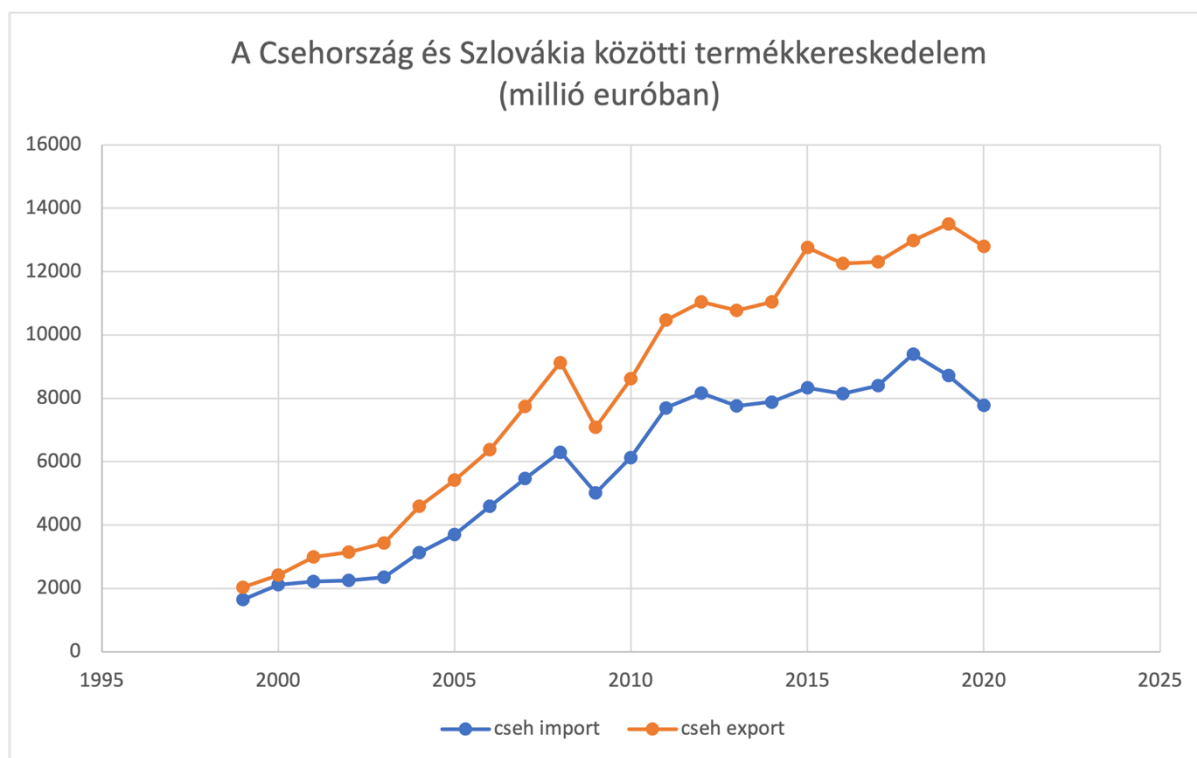
15. ábra: A Lengyelország és Csehország közötti termékkereskedelem (millió euróban)

Forrás: (Eurostat, 2021a)

A Csehország és Lengyelország közötti kereskedelmi termékforgalom növekszik (16. ábra). 2020-ban a Lengyelországgal folytatott cseh kereskedelmi forgalom 20,55 milliárd euró volt, mely csaknem 10%-kal több, mint 2015-ben, bár valamivel kevesebb, mint 2019-ben. Utóbbi csökkenés valószínűleg a koronavírus okozta járványnak tudható be. 2020-ban, Lengyelország a második helyen állt a Cseh Köztársaság legfontosabb kereskedelmi partnerei között 7,5%-os részesedéssel a teljes áruforgalomból.

A csehországi lengyel közvetlen befektetések összesített értéke 2018-ban 2,4 milliárd euró volt, míg a cseh lengyelországi befektetések értéke 1,8 milliárd eurót tett ki. 2013-hoz képest ezek az értékek 53,9%-kal, illetve 56,4%-kal nőttek. Ezen adatok rámutatnak az országok közötti kapcsolatok folyamatos mélyülésére és bővülésére és az egymással való együttműködés eredményességére. (gov.pl, 2021)

3.6.A cseh-szlovák termékkereskedelem

16. ábra: A Csehország és Szlovákia közötti termékkereskedelem (millió euróban)
Forrás: (Eurostat, 2021a)

Csehország és Szlovákia között, a két ország fennállása óta nagyon erős a gazdasági együttműködés a történelmileg összekapcsolt múltnak köszönhetően. Az országok növekedésével arányosan, az egymás közötti kereskedelmi forgalmuk is nő (17. ábra). A két ország egymásban bízik a legjobban (5. táblázat), és egymás második legfontosabb kereskedelmi partnerei (7., 9. táblázat). A csehszlovák múlt, a bizalom és a kereskedelmi összhang biztos alapokat biztosít a jövőbeli együttműködés sikerességéhez.

ÖSSZEGZÉS-KÖVETKEZTETÉS

1. Visegrád: Venerunt

A visegrádi országok együttműködése 1335-re tekint vissza, mikor Lengyelország, Magyarország és Csehország uralkodója találkozott egy politikai és gazdasági szövetség megkötése céljából. A három ország viharos történelmük során, bár sokszor elvesztették függetlenségüket, mégis alapvetően a gazdasági partnerei voltak egymásnak. A visegrádi országok hosszú és nehéz úton JÖTTEK, és érték el a ma is létező Visegrádi Együttműködés megalakítását, azonban a közös történelmi múltjuk, földrajzi közelségük és az évszázadokon át hasonló gazdasági helyzetük biztosítja a napjainkban szilárd alapokon nyugvó Együttműködés létét.

2. Visegrád: Viderunt

A Visegrádi Együttműködés 1991-es megalakulása után az országok rohamos fejlődésnek indultak. A fejlett piacokkal nőtt a tagországok kereskedelmi forgalma, illetve az (elsősorban német) külföldi befektetéseknek köszönhetően megkezdődött a piacgazdaságra való átállás. 2004-re mind a négy visegrádi ország tagja lett a NATO-nak és az Európai Uniónak is. Így az elsődleges célja az Együttműködésnek megvalósult, és felmerült a felbomlás lehetősége. Talán a visegrádi országok előre LÁTTAK: nem bontották fel az együttműködést az egymásközi kapcsolatok fejlesztésének, illetve a régió befolyásának európai és világszinten való növelésének céljából.

3. Visegrád: Vincere

Bár a négy visegrádi ország gazdasági elmaradottságból indult nyugat-európai partnerországaival szemben 1991-ben, napjainkban rohamosan zárkózik fel hozzájuk. Az Európai Unióhoz való csatlakozáskor az uniós átlagos egy főre jutó GDP öt és félszer akkora volt, mint a V4 országok ugyanezen átlaga. Így nagyobb potenciál volt és van ma is a fejlődésre a térségben. Bár még a nyugat-európai országok fejlettségi szintjét nem érte el a régió, gyorsan halad afelé. Fejlődő régióként pedig a kereskedelmi partnerek is nyitottabbak a gazdasági együttműködésre, amely még jobban fellendíti a visegrádi országok gazdaságait. Az európai uniós csatlakozás óta, a visegrádi országok gazdasági jelentősége sokat növekedett: 2004-ben 4,6%-át termelték meg az uniós összesített GDP-nek, míg 2020-ban már 7,23%-át. A világ GDP-jének pedig 2019-ben az 1,4% -át tették ki. (Polish Economic Institute, 2021) Jelenleg,

mind a négy ország éves reál GDP növekedése meghaladja az európai uniós átlagot. Mind az intra-, mind az extra-uniós kereskedelmük mértéke növekszik értékében, és az Unió összesített kereskedelméhez való százalékos viszonylatában is. A V4+ kezdeményezés, a térség fejlődésével, egyre népszerűbb, egyre több régiós gazdasági együttműködés születik más országokkal és régiókkal. Elmondható, hogy Visegrádi Együttműködés által alkotott térség jelentősége növekszik európai- és világszinten is.

Az országok egymásközi kapcsolatai mélyülnek. Minden tagország között nő a kereskedelmi forgalom értéke és szinte mindegyik tagország a másik három ország tíz legfontosabb kereskedelmi partnere között szerepel. Emellett, az országok támogatják és finanszírozzák a több tagországot összekötő gazdasági és kulturális projektek megszületését, megvalósítását. Kijelenthető: a gazdasági együttműködés mértéke növekszik a Visegrádi Együttműködés tagországai között.

Összefoglalva, a négy ország növekszik, kereskedelmi forgalmuk és kapcsolataik bővülnek. A visegrádi országok GYŐZNEK, az Együttműködés jövedelmező mind a térség, mind pedig a tagországok gazdaságára.

Irodalomjegyzék

Könyvek, tanulmányok

- Artner, A., 2009. Új regionalizmus, mint válságmenedzselő stratégia?. *Tér és Társadalom*, Issue 23. évf/4.
- Domonkos, E., 2017. *Közép- és Kelet-Európa gazdaságtörténete a második világháború idején*. Budapest: Aposztróf.
- Domonkos, E., 2019. *Közép- és Kelet-Európa gazdaságtörténete 1945-1953 között*. Budapest: Aposztróf.
- Domonkos, E., 2021. *Közép- és Kelet-Európa gazdaságtörténete 1953 és 1989 között*. Budapest: Aposztróf.
- Georgieva, K., 2020. *A koronavírus gazdasági és kereskedelmi hatásai*, Budapest: Magyar Exportfejlesztési Ügynökség.
- Gyárfášová, O. & Mesežnikov, G., 2016. *25 Years of the V4 as Seen by the Public*. 2016: Institute for Public Affairs.
- Kiss, É., 2020. *A Visegrádi csoport együttműködése*. Ungvár: ismeretlen szerző
- Köves, A., 2003. A KGST-kereskedelemtől az EU-csatlakozásig. *Közgazdasági Szemle*, Issue L. évf július-augusztus, pp. 635-653.
- Kőrösi, I., 2010. Közép-Európa helye a nemzetközi (európai) gazdasági, pénzügyi és innovációs folyamatokban. *Külügyi Szemle*, Issue tavasz.
- Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2018. *A Visegrádi Négyek jelentősége, struktúrája és értékei*. Budapest: Külügyi és Külgazdasági Intézet.
- Maria Rošteková, G. R., 2014. The Visegrad Group - a model to follow?. *Politeja*, Issue 11 (28), pp. 181-193.
- Nagy, J. & Schubert, I., 2007. *A bizalom szerepe az üzleti kapcsolatokban*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem.
- Nagy, Z., nd. *A magyar külkereskedelem a rendszerváltozást követően*. [Online]
Available at:
https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/81484/file_up_Nagy_Zs_v%C3%A9gs%C5%91_ACTA.pdf?sequence=1&isAllowed=y
[Hozzáférés dátuma: 24 10 2021].
- Polish Economic Institute, 2021. *The Visegrad Group - 30 Years of Transformation, Integration and Development*. Varsó: Polish Economic Institute.
- Rácz, G., 2013. The Congress of Visegrád in 1335: Diplomacy and Representation. *Hungarian Historical Review* 2, Issue 2, pp. 261-287.
- Rechnitzer, J., Hausmann, R. & Tóth, T., 2017. A magyar autóipar helyzete nemzetközi tükrökben. *Hitelintézeti Szemle*, Issue 16. évf. 1. szám, pp. 119-142.
- Sáringer, J., 2018. Visegrád újjászületése az államszocializmus bukása után. In: *A Visegrádi Négyek jelentősége, struktúrája és értékei*. Budapest: Külügyi és Külgazdasági Intézet, pp. 21-34.

Internetes források

Eurostat, 2021a. *Comext Easy*. [Online]

Available at: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/submitresultsextraction.do>

[Hozzáférés dátuma: 29 10 2021].

Eurostat, 2021b. *Eurostat*. [Online]

Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en>

[Hozzáférés dátuma: 29 10 2021].

Fedeles, T., 2020. *A Fekete Halál a 14. század közepén* Újkor.hu. [Online]

Available at: <https://ujkor.hu/content/fekete-halal-14-szazad-kozepe>

[Hozzáférés dátuma: 28. 10. 2021.].

Fellegi, T., 2021. *Mennyire nagyhatalom az autógyártásban Magyarország?* Növekedés.hu. [Online]

Available at: <https://novekedes.hu/elemzesek/mennyire-nagyhatalom-az-autogyartasban-magyarorszag>

[Hozzáférés dátuma: 5 11 2021].

gov.pl, 2020. *Lengyelország Magyarországon*. [Online]

Available at: <https://www.gov.pl/web/magyarorszag/elindult-a-lengyel-magyar-gazdasgi-kamara>

[Hozzáférés dátuma: 5 11 2021].

gov.pl, 2021. *Gazdasági Együttműködés Lengyelország és Szlovákia között*. [Online]

Available at: <https://www.gov.pl/web/slowacja/informator-ekonomiczny>

[Hozzáférés dátuma: 6 11 2021].

gov.pl, 2021. *Kétoldalú gazdasági Együttműködés*. [Online]

Available at: <https://www.gov.pl/web/czechy/informator-ekonomiczny>

[Hozzáférés dátuma: 6 11 2021].

G-Portál, nd. *G-Portál*. [Online]

Available at: <https://erme.gportal.hu/gindex.php?pg=14492297>

[Hozzáférés dátuma: 28. 10. 2021.].

Harper, J., 2019. DW. *DW/Business*, 05. 07., pp. <https://www.dw.com/en/visegrad-group-a-new-economic-heart-of-europe/a-49483505>.

Index, 2016. *Index*. [Online]

Available at:

https://index.hu/gazdasag/2016/05/25/szlovakia_vilagelso_az_egy_fore_eso_gepkocsigyartasban/?token=b9069081bdeae68da15be5c0e5cfc421

[Hozzáférés dátuma: 1 11 2021].

Kovács, A., 2020. *origo*. [Online]

Available at: <https://www.origo.hu/itthon/20200105-visegradi-negyek-antall-jozsef-tudaskozpont.html>

[Hozzáférés dátuma: 20 10 2020].

Magyarország Nagykövetsége Pozsony, 2021. *Külgazdasági információk*. [Online]

Available at: <https://pozsony.mfa.gov.hu/page/Külgazdasági%20információk>

[Hozzáférés dátuma: 5 11 2021].

Magyarország Főkonzulátusa Krakó, 2021. *Kétoldalú kapcsolatok*. [Online]

Available at: <https://krakko.mfa.gov.hu/page/ketoldalukapcsolatok>

[Hozzáférés dátuma: 5 11 2021].

Menyes, R., 2017: *Németország és a visegrádi országok gazdasági kapcsolatai* Antall József Tudásközpont, *ajtk.hu*.

[Online]

Available at: <https://digitalistudastar.ajtk.hu/hu/kutatoiblog/nemetorszag-es-a-visegradi-orszagok-gazdasagi-kapcsolatai>

[Hozzáférés dátuma: 5 11 2021].

Napi.hu, 2019. *Napi.hu*. [Online]

Available at: <https://www.napi.hu/nemzetkozi-gazdasag/tavaly-is-rekordot-dontott-a-szlovak-autoipar.676530.html>

[Hozzáférés dátuma: 1 11 2021].

Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány, 2021. *Oeconomus.hu*. [Online]
Available at: <http://www.oeconomus.hu/irasok/a-visegradi-orszagok-kereskedelmi-kapcsolatai/>
[Hozzáférés dátuma: 22 10 2021].

Recharging Europe, 2021. *V4 - Recharging Europe*. [Online]
Available at: <https://v4.mfa.gov.hu/>
[Hozzáférés dátuma: 4 11 2021].

Statista, 2021. *Statista*. [Online]
Available at: <https://www.statista.com/statistics/1102546/coronavirus-european-gdp-growth/>
[Hozzáférés dátuma: 29 10 2021].

The Observatory of Economic Complexity, 2021. *OEC/Hungary*. [Online]
Available at: <https://oec.world/en/profile/country/svk> <https://oec.world/en/profile/country/cze>
<https://oec.world/en/profile/country/pol> <https://oec.world/en/profile/country/hun>
[Hozzáférés dátuma: 5 11 2021].

The World Bank, 2016. *The World Bank*. [Online]
Available at: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2016/04/07/europe-central-asia-growth-struggles-in-west-volatility-increases-in-east>
[Hozzáférés dátuma: 30 10 2021].

The World Bank, 2020. *The World Bank*. [Online]
Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=EU>
[Hozzáférés dátuma: 3 11 2021].

The World Bank, 2021. *Global Economy*. [Online]
Available at: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/gdp_per_capita_ppp/European-union/
[Hozzáférés dátuma: 4 11 2021].

Visegrad Fund, nd. *Visegrad Fund*. [Online]
Available at: <https://www.visegradfund.org/about-us/the-fund/>
[Hozzáférés dátuma: 4 11 2021].

Visegrad Fund, 2021. *Think Visegrad*. [Online]
Available at: <https://think.visegradfund.org/>
[Hozzáférés dátuma: 4 11 2021].

Wikipedia, nd. *Wikipedia*. [Online]
Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_the_European_Union
[Hozzáférés dátuma: 20 10 2021].

World Integrated Trade Solutions, 2019. *WITS*. [Online]
Available at: <https://wits.worldbank.org/CountrySnapshot/en/SVK>
[Hozzáférés dátuma: 1 11 2021].

Zala megyei hírportál, 2021. *Szijjártó: rekordot dönt idén a magyar-cseh kereskedelmi forgalom*. [Online]
Available at: <https://www.zaol.hu/gazdasag/hazai-gazdasag/szijjarto-rekordot-dont-iden-a-magyar-cseh-kereskedelmi-forgalom-5634890/>
[Hozzáférés dátuma: 5 11 2021].